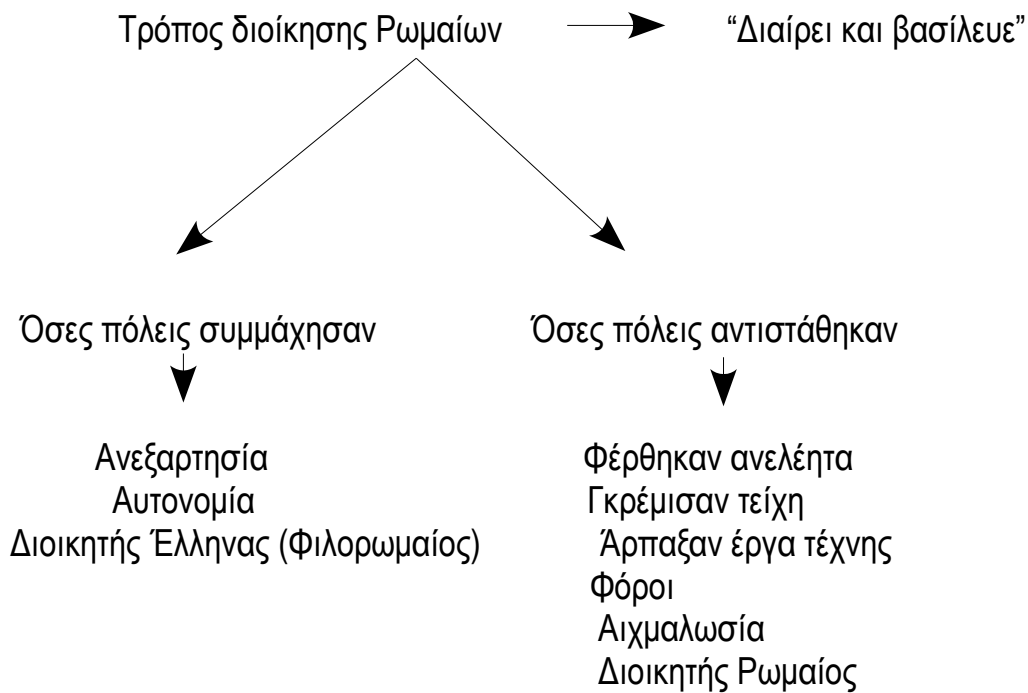

1. Οι Ρωμαίοι κυβερνούν τους Έλληνες

146 π.Χ. Οι Ρωμαίοι κατακτούν την Ελλάδα

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

- Κατανάλωση προϊόντων υπαίθρου από τους Ρωμαίους.
- Στρατολογία Ελλήνων.
- Ανασφάλεια, φόβος, συγκέντρωση στις πόλεις → φτώχεια, παρουσία κατακτητών.
- Οι Έλληνες πρώτη φορά υπόδουλοι → εξεγέρσεις → καταπνίγονται από Ρωμαίους → τιμωρία πρωταίτων.

2. Οι Έλληνες “κατακτούν” τους Ρωμαίους με τον πολιτισμό τους

Οι Ρωμαίοι γνωρίζουν τον πολιτισμό των Ελλήνων

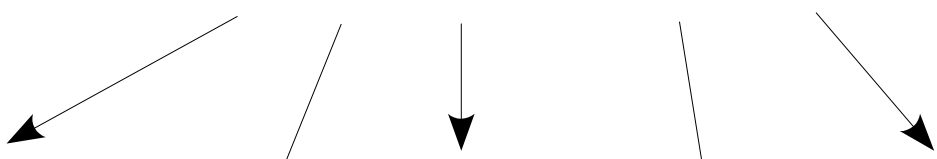
Γοητεύονται, γνωρίζουν ονομαστούς δασκάλους

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Αλλάζουν την αρχική σκληρή στάση τους

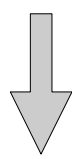
Χτίζουν με Ελληνικά σχέδια

Μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα

Παίρνουν Έλληνες δασκάλους

Καλλιεργούν τη λατινική γλώσσα

Φιλέλληνες Ρωμαίοι κοσμούν την Αθήνα

Δημιουργία
ελληνορωμαϊκού
πολιτισμού

3. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μια υπερδύναμη του αρχαίου κόσμου

Οι Ρωμαίοι γίνονται κοσμοκράτορες (50.000.000 κάτ.)

Παραμεσόγειες χώρες έγιναν ρωμαϊκές → Μεσόγειος: Mare nostrum

↓
Πολυπολιτισμική αυτοκρατορία

↓
Προβλήματα διοίκησης

Λύσεις

Αυτοκράτορας
“πρώτος πολίτης”
απόλυτη υπακοή

Τίτλος Ρωμαίου
πολίτη σ' όσους
δέχονταν την
κυριαρχία της
Ρώμης

Ρωμαίοι κυβερνήτες
(ανθύπατοι)
να επιβλέπουν

Μείωση φόρων,
βελτίωση
είσπραξής τους

Δικαιότεροι νόμοι,
τήρηση, εφαρμογή
από όλους

Πειθαρχημένος στρατός
για σύνορα, τάξη και ειρήνη

Αποτελέσματα

(200 χρόνια)

Ρωμαϊκή ειρήνη (pax romana)

Τάξη, ασφάλεια, δικαιοσύνη, ανάπτυξη γεωργίας – εμπορίου – ναυτιλίας – βιοτεχνίας

4. Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ρώμη

Ρώμη

Χτισμένη πλάι στον ποταμό Τίβερη (ναοί, ωραία κτίρια, έργα τέχνης).

Έδρα του αυτοκράτορα.

Πολίτες + δούλοι $\approx$ 1.500.000 κάτοικοι

Περισσότεροι κάτοικοι $\rightarrow$ πολυκατοικίες

Εύποροι $\rightarrow$ μονοκατοικίες

Παλάτινος λόφος $\rightarrow$ παλάτι αυτοκρατόρων

Κάτοικοι υπαίθρου: γεωργοί, βοσκοί, τεχνίτες, μικροέμποροι

Μεγαλοϊδιοκτήτες γεωργοί: μεγάλα, γόνιμα αγροκτήματα, μέσα είναι τα σπίτια των ιδιοκτητών, (στάβλοι, ορνιθώνες, αποθήκες, δούλοι που φροντίζουν)

Μικροϊδιοκτήτες: Καλλιεργούν μόνοι τους, λίγα προϊόντα. Τα παιδιά αναζητούν εργασία σε στρατό, στην πόλη, στις τέχνες, στα δημόσια έργα.

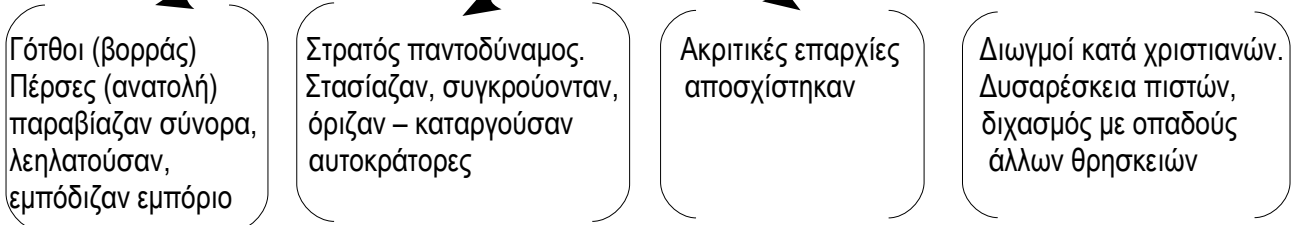
Πλούσιοι + φτωχοί πηγαίνουν στη Ρώμη για **γιορτές και αγώνες**.

5. Μεγάλες αλλαγές στη διοίκηση της αυτοκρατορίας

Ακμή ρωμαϊκής αυτοκρατορίας: 1ος και 2ος αιώνες

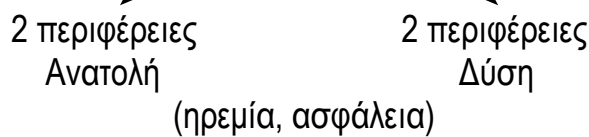
3ος αιώνας προβλήματα

Προσπάθεια λύσης

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ

Τετραρχία

Παραίτηση Διοκλητιανού

Λικίνιος ⇔ Γαλέριος   Κωνσταντίνος ⇔ Μαξέντιος

Λικίνιος

Κωνσταντίνος

Διάταγμα ανεξιθρησκείας 313 μ.Χ.

[Μεδιόλανο (Μιλάνο) Ιταλίας. Κάθε πολίτης λατρεύει όποιον Θεό θέλει]

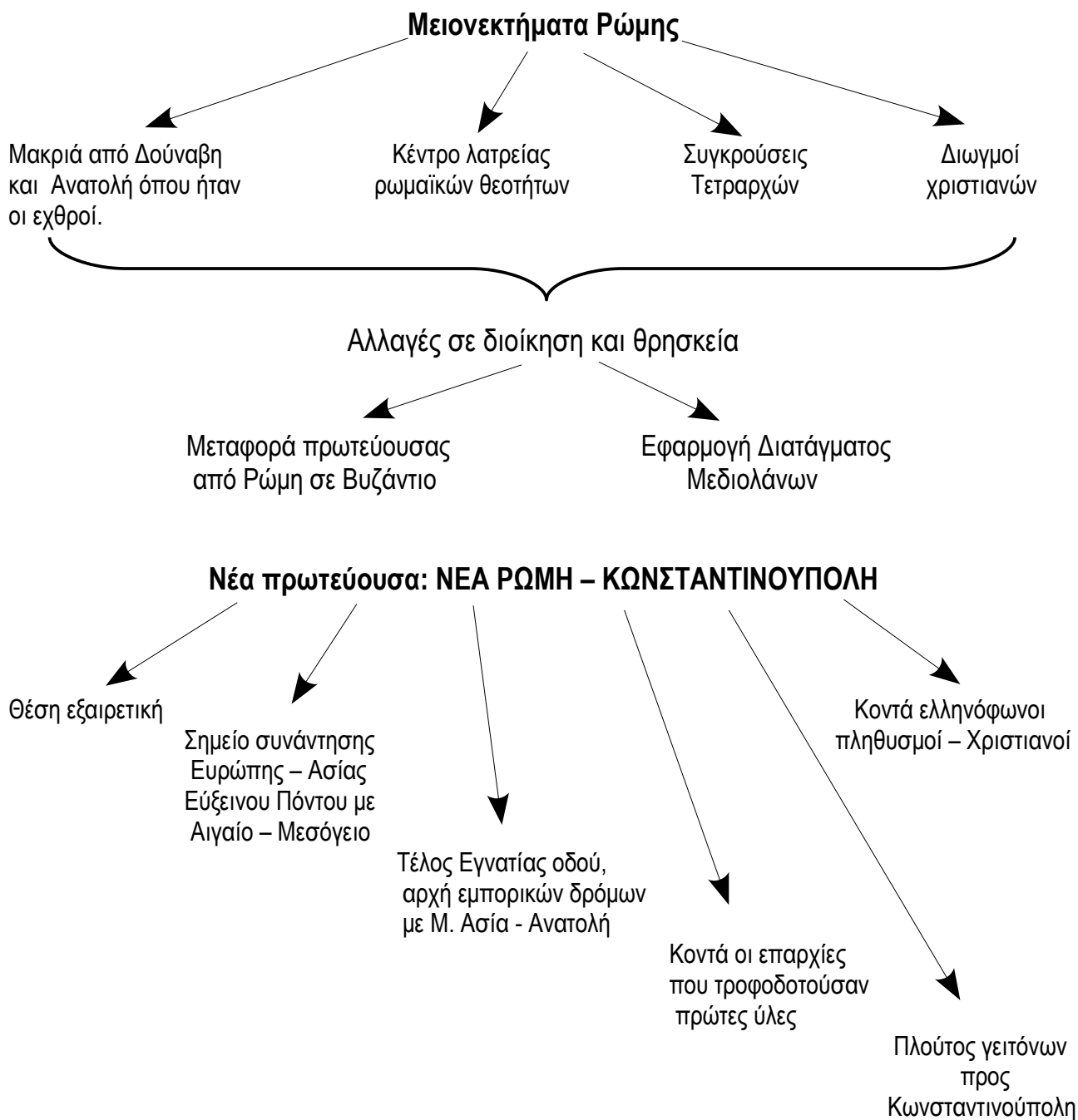
Αδριανούπολη 324 μ.Χ Κωνσταντίνος ⇔ Λικίνιος

Κωνσταντίνος ► Μονοκράτορας
(Μέγας, Άγιος, Ισαπόστολος)

Αλλαγές

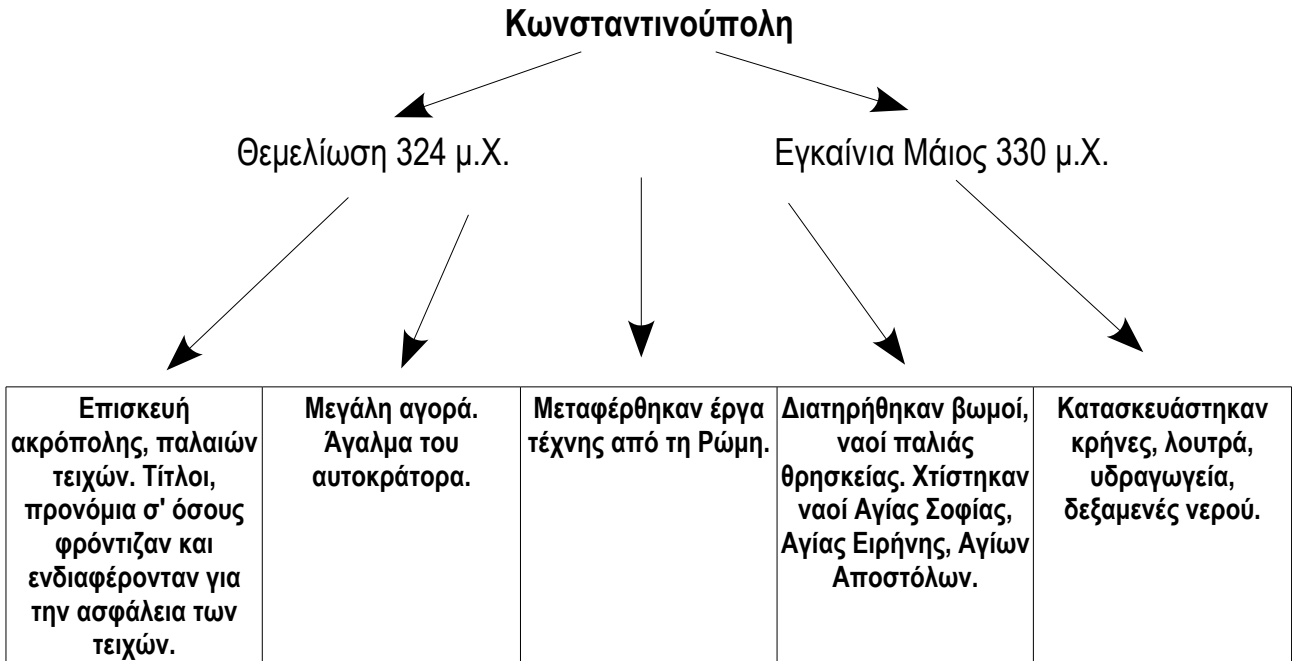
6. Μια νέα πρωτεύουσα, η Κωνσταντινούπολη

Μητέρα Κωνσταντίνου: **Ελένη** (Ελληνίδα, χριστιανή)

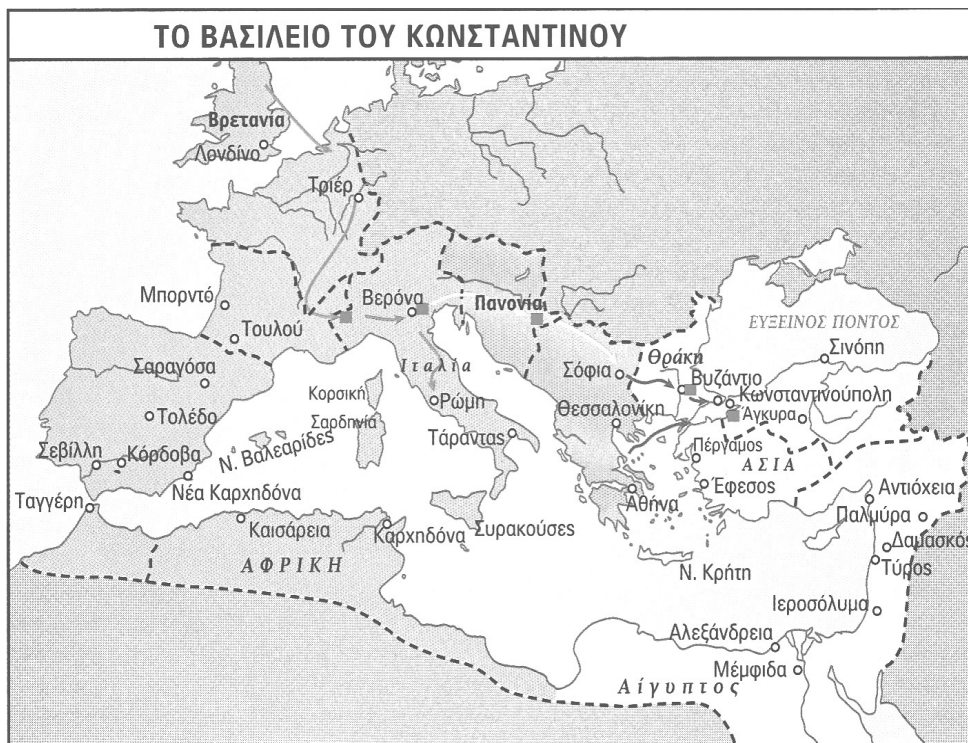

7. Η Κωνσταντινούπολη οχυρώνεται και στολίζεται με έργα τέχνης

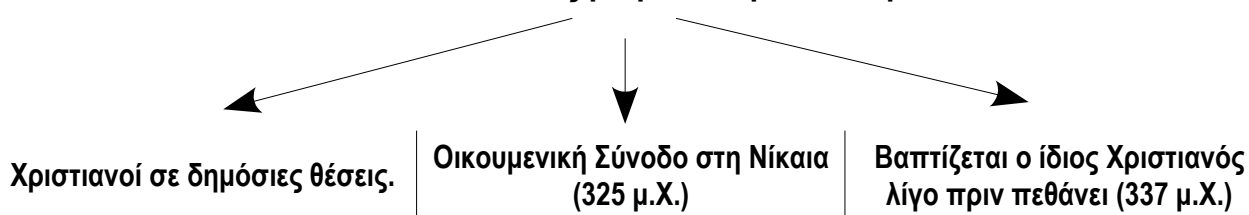
Κωνσταντίνος ► Πέθανε το 337 μ.Χ.

Ο γιος του **Κωνσταντίνος** συνέχισε τα έργα του.

8. Ο Χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία

Ο Κωνσταντίνος βοηθά το Χριστιανισμό

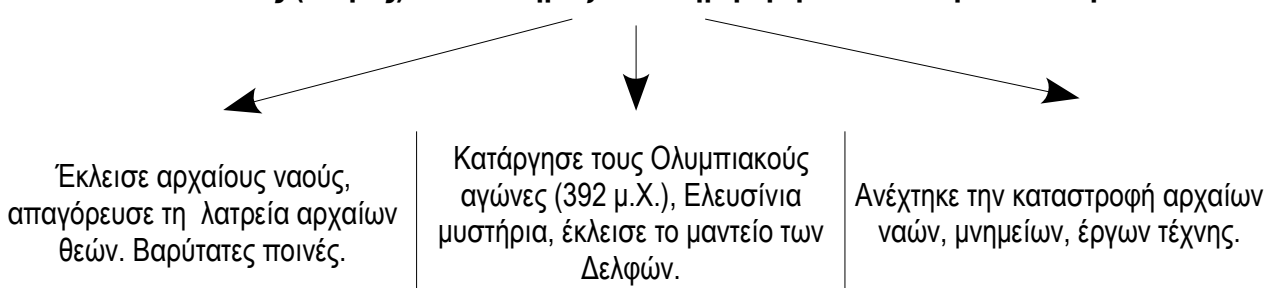

Κωνσταντίνος (γιος Κωνσταντίνου) → Ακολουθεί ίδια στάση.

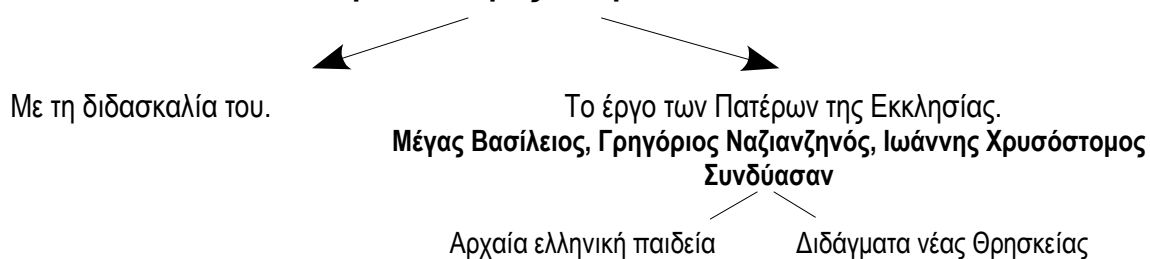
Ιουλιανός ο Παραβάτης ή Αποστάτης (ανιψιός Κωνσταντίνου) 361 – 363 μ.Χ.

Θεοδόσιος (Μέγας) → κήρυξε επίσημη θρησκεία το Χριστιανισμό.

Ο Χριστιανισμός “επιβάλλεται”

Ιουλιανός ο Παραβάτης

9. Η Αυτοκρατορία χωρίζεται σε Ανατολική και Δυτική

Ούννοι, Γότθοι, Βάνδαλοι ➔ Απειλούν την Αυτοκρατορία

Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος πριν το θάνατό του (395 μ.Χ.) χωρίζει την αυτοκρατορία στα παιδιά του.

Αρκάδιος	Ονώριος
Ανατολικό τμήμα (Διατηρήθηκε 1.123 έτη και 18 ημέρες)	Δυτικό τμήμα
+	
Θεοδόσιος Β' (γιος Αρκάδιου) Οργάνωσαν το κράτος Διπλό τείχος στην Πόλη Πλωτές φρουρές στο Δούναβη Αντιμετώπισαν κινδύνους στρατιωτικά-διπλωματικά Οι κάτοικοι ένιωθαν ασφαλείς	Γότθοι ► Αλάριχος κυριεύουν τη Ρώμη 410 μ.Χ. Ούννοι ► Απίλας απειλούν Ρωμαίος στρατηγός Αέτιος + Γότθοι νικούν τους Ούννους στα Καταλαυνικά Πεδιά Βάνδαλοι ► Γελίμερος καταλαμβάνουν Καρχηδόνα
Στοιχεία που τους ένωναν	
← Χριστιανική θρησκεία	
← Ρωμαϊκός νόμος	
→ Ελληνική γλώσσα	
	476 μ.Χ Το δυτικό ρωμαϊκό τμήμα διαλύεται.

10. Το Παλάτι, ο Ιππόδρομος και οι Δήμοι

Ιερό παλάτι (έργο Κωνσταντίνου)

- Κατοικία αυτοκράτορα
- Κρατικές υπηρεσίες
- Αίθουσες υποδοχής – τραπεζαρίες
- Εκκλησίες
- Χώροι διαμονής φρουράς – αξιωματούχων
- Εργαστήρια τεχνιτών
- Αυλές – κήποι

Ιππόδρομος

- Μαρμάρινες κερκίδες
- Ιπποδρομίες, αγώνες, εκδηλώσεις

Ιπποδρομίες (Οργανώνονταν από Δήμους)

- Καθορισμένες ημερομηνίες
- Με την ευκαιρία ευχάριστων γεγονότων, τιμή σε ξένους άρχοντες
- Οι θεατές εξέφραζαν αιτήματα και παράπονα προς τον αυτοκράτορα

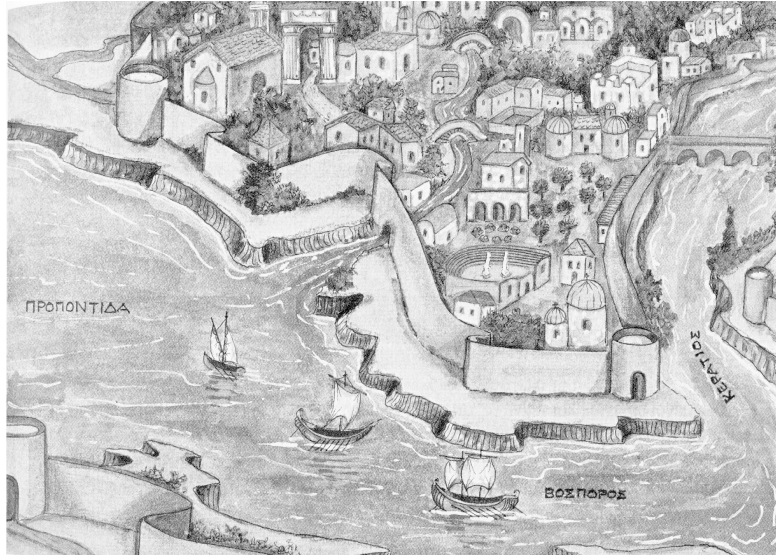
Δήμοι (αθλητικά σωματεία)

- Πράσινοι
- Βένετοι (Γαλάζιοι)
- Λευκοί
- Κόκκινοι

11. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο

Κωνσταντινούπολη - “Επτάλοφη”

Χώροι συνάντησης των Βυζαντινών

Πλατείες

Αγορές

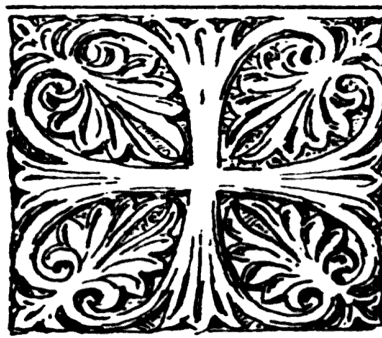
Μεγαλύτερη ► το μέσο της Μέσης λεωφόρου

Τοξωτές στοές + καταστήματα + σπίτια εύπορων οικογενειών

Υπαίθριες αγορές ► παραγωγοί + βιοτέχνες πουλούν σε καλές τιμές

Έπαρχος της Πόλης

- Επίβλεψη αγοράς
- Ποιότητα αγαθών
- Τιμές
- Προσοχή για τα είδη πρώτης ανάγκης

12. Η Εκπαίδευση στο Βυζάντιο

Εκπαίδευση ► ΟΧΙ υποχρεωτική

ΣΧΟΛΕΙΑ

Ιδιωτικά

Δίδακτρα σε είδος ή χρήμα.

Εκκλησιαστικά

Φοιτούσαν δωρεάν παιδιά φιλομαθή.

4 τάξεις

2 πρώτες

Γράφουν, διαβάζουν, λογαριάζουν, προφέρουν σωστά.

2 μεγαλύτερες

Ορθογραφία, γραμματική, αριθμητική, Όμηρος, Παλαιά – Καινή Διαθήκη, Αίσωπος, τραγούδι, ψαλτική.

Κορίτσια – αγόρια που δεν είχαν να πληρώσουν δίδακτρα

Όχι σχολείο.

Βοηθούσαν στις δουλειές του σπιτιού.

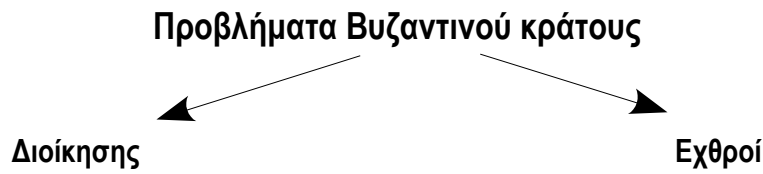
Γονείς, γιαγιάδες, παππούδες αναλάμβαναν την αγωγή.

Μητέρες μάθαιναν τα κορίτσια κέντημα, πλέξιμο, να υφαίνουν.

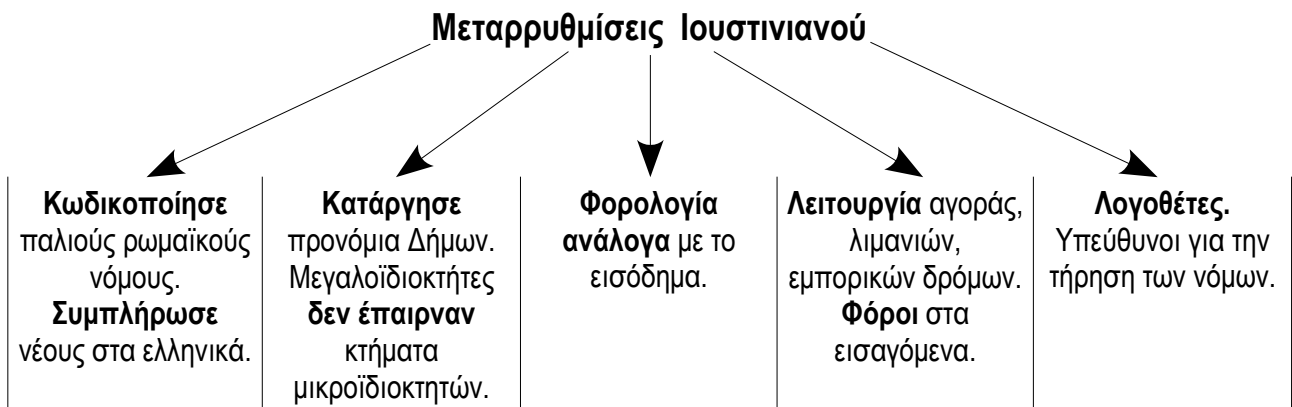
Αγόρια μάθαιναν τέχνες κοντά σε τεχνίτες (ισόβιος σεβασμός στο αφεντικό).

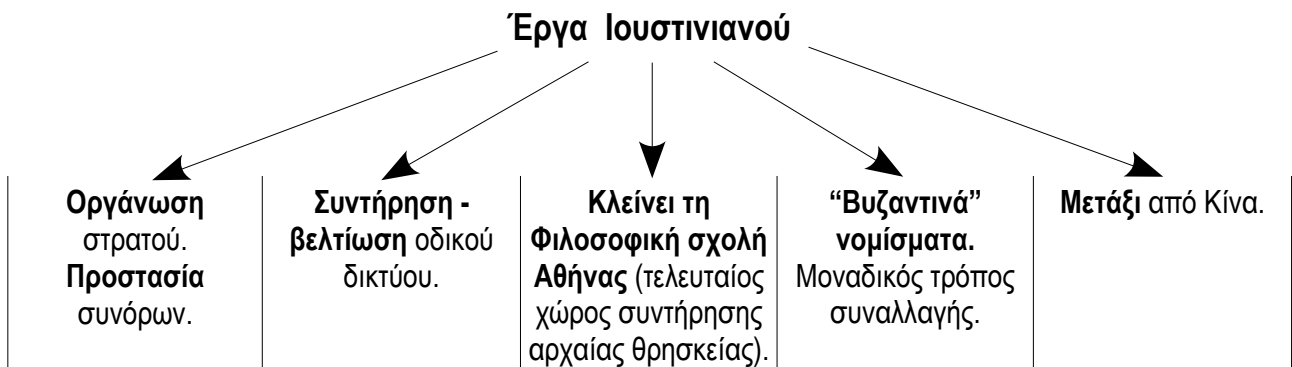
13. Ο Ιουστινιανός μεταρρυθμίζει τη διοίκηση και τη νομοθεσία

Ιουστινιανός (527 μ. Χ.)
(Πολλές γνώσεις, εργατικός, τολμηρός)

Ικανοποίησαν το λαό.
Δυσaréστησαν Δήμους – προνομιούχους.
Πολλά χρήματα στο κράτος.

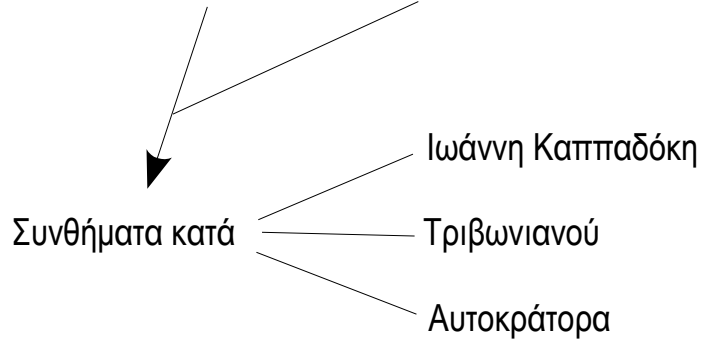
14. Οι Δήμοι αναστατώνουν την πρωτεύουσα με τη “στάση του νικά”

επανάσταση

Ιουστινιανός ➔ μεταρρυθμίσεις ➔ έλεγχος στα έσοδα των Δήμων

Ιανουάριος 532 μ.Χ.

Πράσινοι ⇌ Βένετοι

Ληλασίες, πυρπολήσεις ► **Νικά, νικά**

Στασιαστές ► **τον Υπάτιο αυτοκράτορα**

Ιουστινιανός

Σε δύσκολη θέση.

Σκέφτεται να φύγει.

Συγκρατείται από Θεοδώρα και συνεργάτες του.

Διατάζει Βελισάριο και Ναρσή να καταπνίξουν τη στάση.

Αποτελέσματα της “στάσης του νικά”

30.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν.

Οι αγώνες του ιπποδρόμου διακόπηκαν.

Κάθε λαϊκή διαμαρτυρία σταμάτησε.

Πληγωμένο γόητρο του αυτοκράτορα.

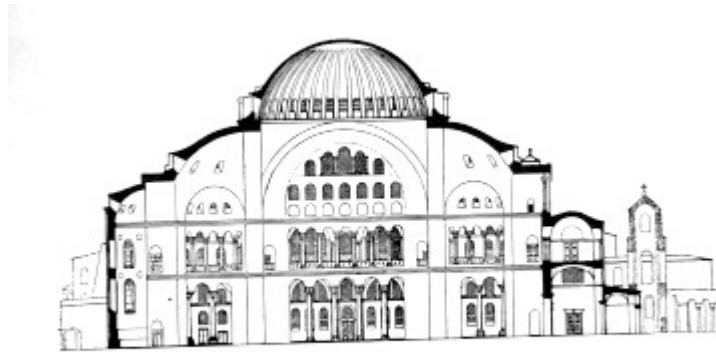
Καταστροφή μεγάλου μέρους της πόλης.

Κανείς δε βγήκε νικητής από τη “στάση του νικά”.

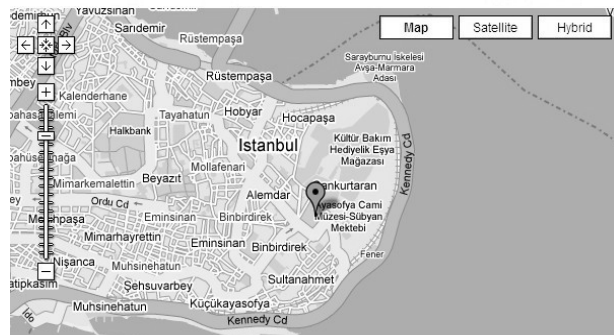
15. Η Αγία Σοφία, ένα αριστούργημα της αρχιτεκτονικής

Αγία Σοφία

Αρχιτέκτονες	Ρυθμός	Εγκαίνια
Ανθέμιος Ισιδωρος	Βασιλική + Περίκεντρος = Βασιλική με τρούλο	537 μ.Χ. (διάρκεια έργου: 5 χρόνια)

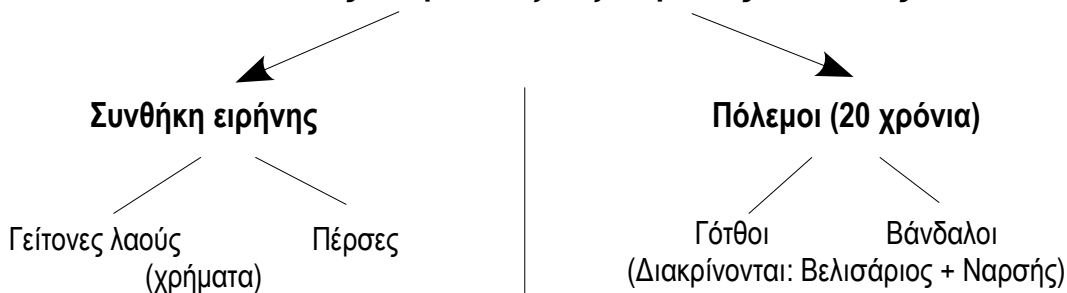

66 Sancta Sophia, Istanbul. Section after A. M. Schneider

16. Το βυζαντινό κράτος μεγαλώνει και φτάνει στα παλιά σύνορα της αυτοκρατορίας

Ο Ιουστινιανός αντιμετωπίζει εξωτερικούς κινδύνους

Πόλεμοι

Θετικά

- Δόξα στον αυτοκράτορα
- Αυτοκρατορία στα παλιά σύνορα
- Εμπορικοί και ναυτικοί δρόμοι με Δύση
- Δυτικές επαρχίες αναπτύσσονται

Αρνητικά

- Στρατός κουράστηκε, αποδυνάμωση φρουρών συνόρων
- Οικονομική εξάντληση
- Πέρσες παραβιάζουν ειρήνη
- Βόρειοι γείτονες παραβιάζουν σύνορα, λεηλατούν

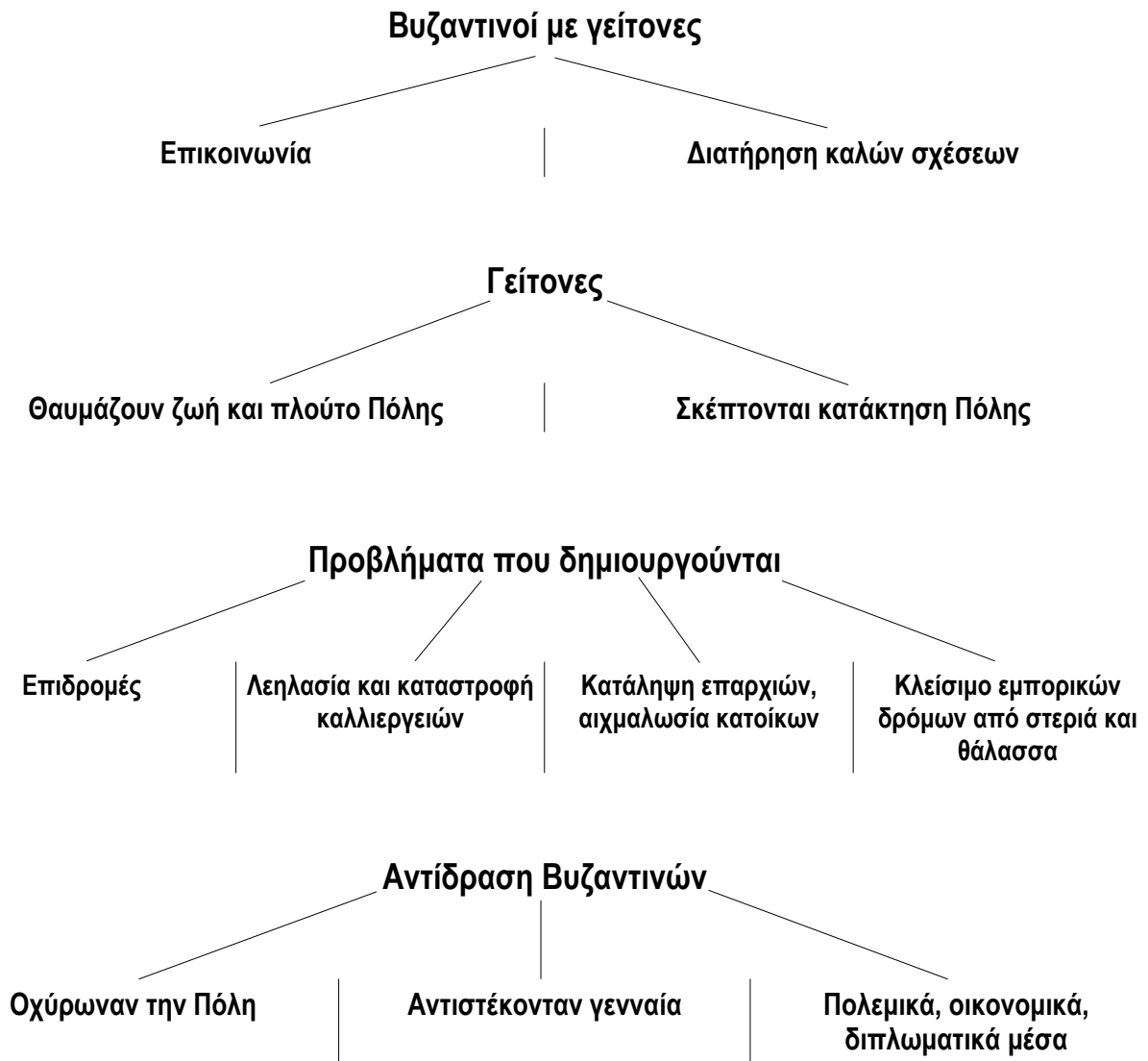

Αυτοκράτορας στρέφεται προς Ανατολή αφήνοντας τις δυτικές επαρχίες

17. Οι γείτονες των Βυζαντινών

Σλάβοι ➔ πιέζονται από Αβάρους → μπαίνουν σε βυζαντινά εδάφη
➔ μαζί με Αβάρους → κάνουν επιδρομές μέχρι Θεσσαλονίκη

Άβαροι ➔ αντιμετωπίζονται με στρατό, χρήματα, συνθήκες ειρήνης

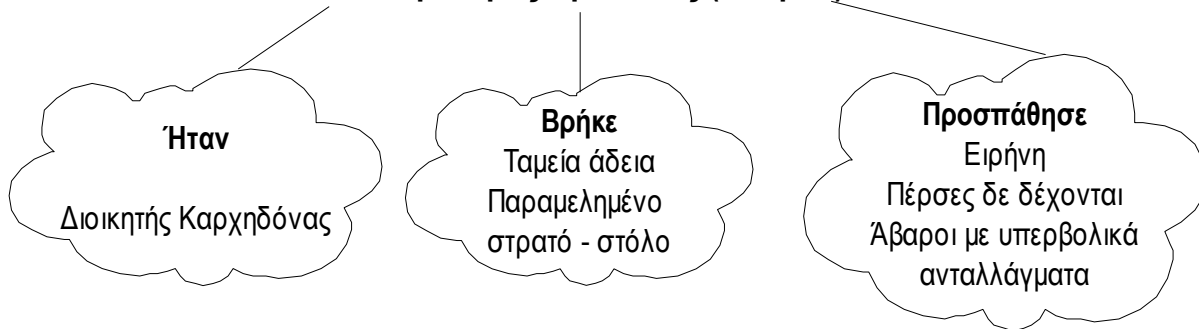
Βούλγαροι ➔ αντιμετωπίζονται με συνθήκες ειρήνης

Ισλαμισμός παίρνει στοιχεία από

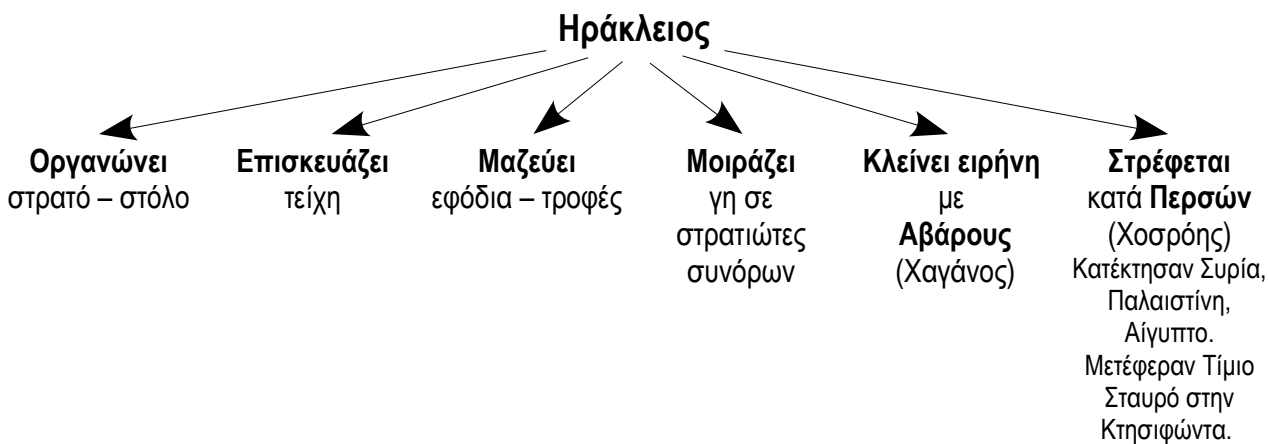
- Χριστιανισμό
- Ιουδαϊσμό
- Περσική – αραβική παράδοση

18. Πέρσες και Άβαροι συμμαχούν εναντίον του Βυζαντίου

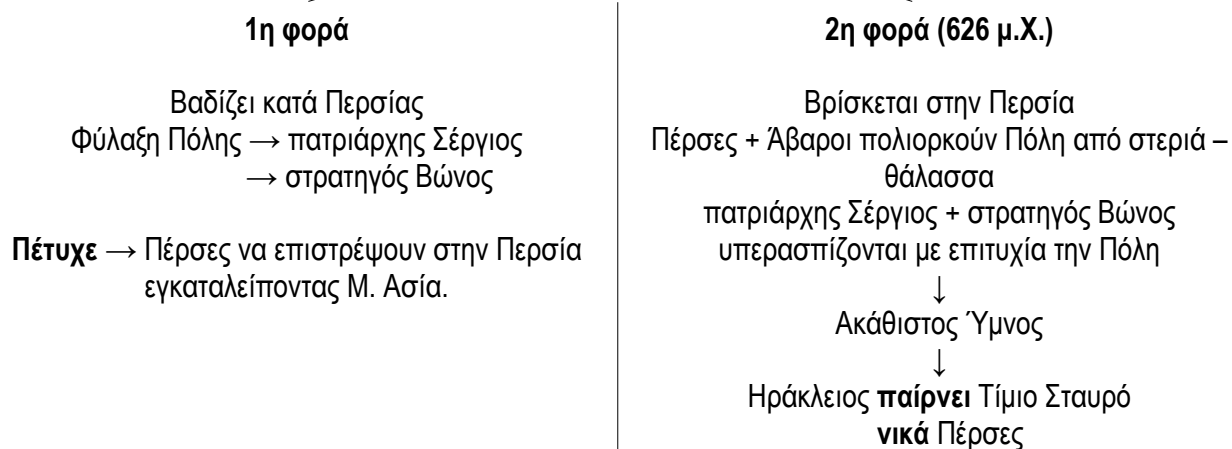
Αυτοκράτορας Ηράκλειος (610 μ.Χ.)

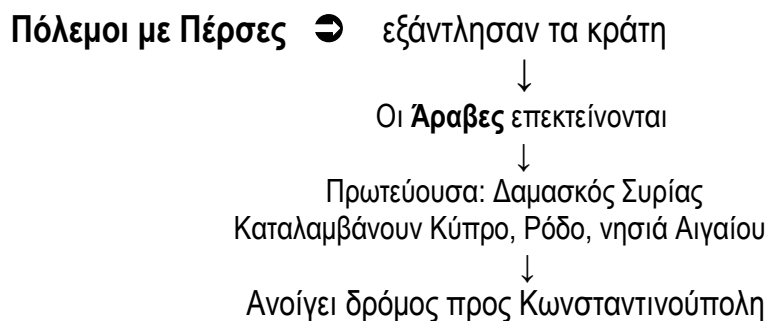
Βοήθεια ➔ πατριάρχης Σέργιος → δίνει χρήματα εκκλησίας

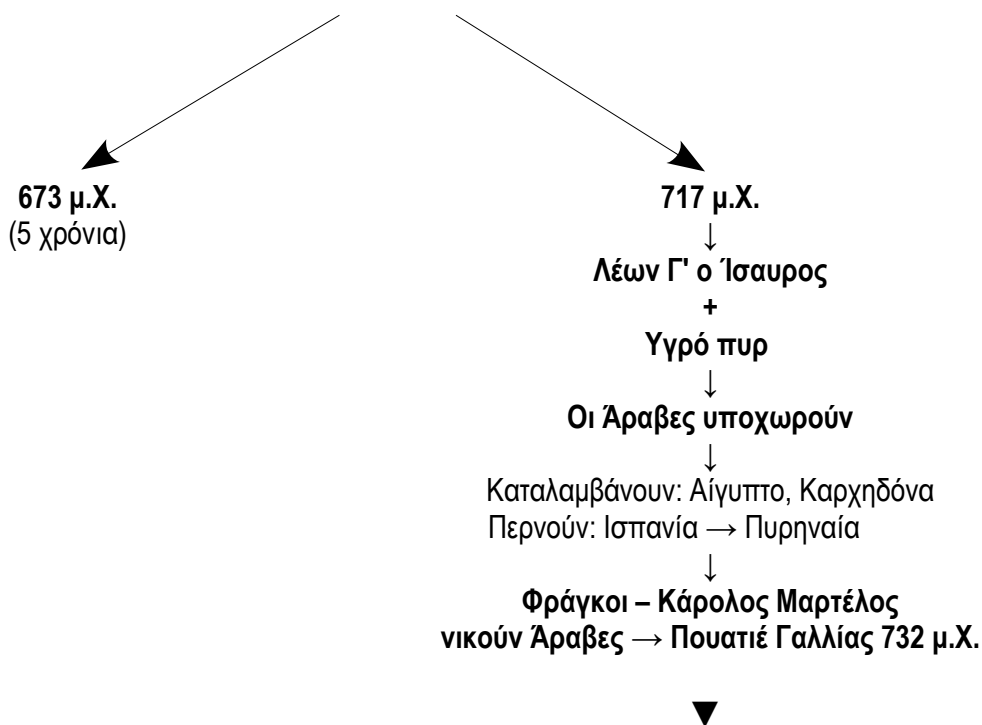
Ηράκλειος 2 φορές κατά Περσών

19. Οι Βυζαντινοί και οι Άραβες

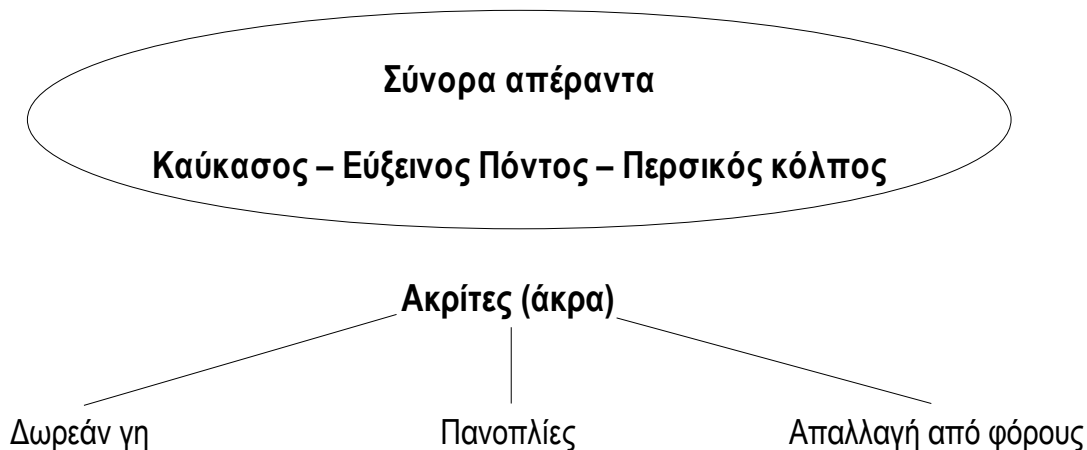
Άραβες απειλούν την Κωνσταντινούπολη 2 φορές

Οι δρόμοι των Αράβων στην
Ευρώπη έκλεισαν.

20. Η φύλαξη των ανατολικών συνόρων και οι Ακρίτες

Ονομαστοί → 7ος – 10ος αιώνας

↓
Ακριτικά τραγούδια

↓
Βασίλειος Διγενής

Ο θάνατος του Διγενή

Ο Διγενής ψυχομαχεί κι γη τον ετρομάσσει
Βροντά κι αστράφτει ο ουρανός και σείειτ' ο πάνω κόσμος
κι ο κάτω κόσμος άνοιξε και τρίζουν τα θεμέλια
κι η πλάκα τον ανατριχιά, πώς θα τον εσκεπάσει
πώς θα σκεπάσει τον αητό, τση γης τον αντρειωμένο

Σπίτι δεν τον εσκεπάζε, σπηλιά δεν τον εχώρει
τα όρη εδιασκέλιζε, βουνού κορφές επήδα
χαράκι αμασολόγανε και ριζιμιά ξεκούνει
Στο βίτσιμα 'πιανε πουλιά, στο πέταμα γεράκια
στο γλάκιο και στο πήδημα τα 'λάφια και τ' αγρίμια
Ζηλεύει ο Χάρος, με χωσιά μακρά τον εβιγλίζει
κι ελάβωσέ του την καρδιά και την ψυχή του πήρε

Τρίτη εγεννήθη ο Διγενής και Τρίτη θα πεθάνει
Πάνει καλεί τους φίλους του κι όλους τους αντρειωμένους
Να 'ρθει ο Μηνάς κι ο Μαυραϊλής, να 'ρθει κι ο γιος του Δράκου
να 'ρθει κι ο Τρεμαντάχειλος, που τρέμει η γη κι ο κόσμος
Κι επήγαν και τον ήβρανε στον κάμπο ξαπλωμένο
Βογκάει, τρέμουν τα βουνά, βογκά, τρέμουν οι κάμποι

Σαν τι να σ' ήβρε Διγενή και θέλεις να πεθάνεις
Φίλοι, καλώς ορίσατε, φίλοι κι αγαπημένοι
συχάσατε, καθίσατε κι εγώ σας αφηγιέμαι

Της Αραβίνας τα βουνά, της Σύρας τα λαγκάδια
που εκεί συνδυό δεν περπατούν, συντρείς δεν κουβενιάζουν
παρά πενήντα κι εκατό και πάλε φόβον έχουν
κι εγώ μονάχος πέρασα, πεζός κι αρματωμένος
με τετραπίθαμο σπαθί, με τρεις οργιές κοντάρι
Βουνά και κάμπους έδειρα, βουνά και καταράχια
νυχτιές χωρίς αστροφεγγιά, νυχτιές χωρίς φεγγάρι

Και τόσα χρόνια που 'ζησα 'δώ στον απάνω κόσμο
κανέναν δεν φοβήθηκα από τους αντρειωμένους
Τώρα είδα έναν ξιπόλητο και λαμπροφορεμένο
που 'χει του ρίσου τα πλουμιά, της αστραπής τα μάτια
με κράζει να παλέψουμε σε μαρμαρένια αλώνια
κι όποιος νικήσει από τους δυο να παίρνει τη ψυχή του

Κι επήγαν και παλέψανε στα μαρμαρένια αλώνια
κι όθε χτυπάει ο Διγενής, το αίμα αυλάκι κάνει
κι όθε χτυπάει ο Χάροντας, το αίμα τράφο κάνει.

21. Το Βυζάντιο εκχριστιανίζει τους Σλάβους

4ος-7ος αιώνας Σλάβοι κατά βυζαντινών περιοχών

Από αρχές 8ου αιώνα οι Σλάβοι ...

Εγκαθίστανται
στη
Νότια Βαλκανική
▼
Στη Βόρεια Βαλκανική
οργανώνουν δικά τους κράτη

Γνωρίζουν
Χριστιανική θρησκεία
Βαπτίζονται

Βυζαντινοί δίνουν γη για
καλλιέργεια
Μισθοφόροι
Τεχνίτες

862 μ.Χ. Ρατισλάβος ► πρεσβεία σε Κωνσταντινούπολη για αποστολή ιεραποστόλων
► αυτοκράτορας Μιχαήλ Γ' - πατριάρχης Φώτιος αποδέχονται

Κύριλλος – Μεθόδιος

Εκπαίδευσαν
μαθητές, ιερείς

Οργάνωσαν
λειτουργία
εκκλησίας

Κήρυξαν
το Χριστιανισμό

Επινόησαν
το σλαβικό
αλφάβητο

Μετάφρασαν
ιερά κείμενα

Εκχριστιάνισαν Σλάβους
Οργάνωσαν την Εκκλησία

Φιλικόι δεσμοί
σλαβικών λαών - Βυζαντίου

22. Φιλικές σχέσεις και συγκρούσεις με τους Βούλγαρους και τους Ρώσους

A. Οι Βούλγαροι

Ζουν μέσα στο Βυζάντιο.

Εμποδίζουν άλλους λαούς.

Δεν περιορίζονται στα εδάφη τους.

Προσπαθούν να προσαρτήσουν περιοχές που κατοικούσαν Σλάβοι.

▼
Προστριβές + συγκρούσεις με Βυζάντιο.
(2 αιώνες)

Κρούμος (9ος αιώνας) → επιδρομές σε Θράκη μέχρι Κωνσταντινούπολη.
→ Βυζαντινοί τους απώθησαν (σκοτώθηκε ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Α').

Ειρηνική περίοδος

Βόγορης → βαπτίζεται Μιχαήλ.
→ βαπτίζονται ομοεθνείς του.
→ παίρνουν κυριλλικό αλφάβητο. Χρησιμοποιήθηκε για

- Οργάνωση κράτους.
- Εκπαίδευση.
- Λειτουργία Εκκλησίας.

Συμεών → νέοι πόλεμοι.
→ αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς ζητά τη βοήθεια των Ρώσων.

Σαμουήλ → επιθέσεις + καταστροφές μέχρι την Πελοπόννησο.
→ Βυζαντινοί τους αντιμετωπίζουν:

Στρατηγός **Νικηφόρος Ουρανός** σε **Σπερχειό ποταμό**.

Αυτοκράτορας **Βασίλειος Β'** στο **Κλειδί Μακεδονίας το 1014**.

Νίκες Βυζαντινών

Αποτέλεσμα

Διάλυση Βουλγαρίας ► βυζαντινή επαρχία

Β. Οι Ρώσοι

Από Σκανδιναβική χερσόνησο

Κίεβο Ουκρανίας

Αρχικά φιλικές σχέσεις

860 μ.Χ. ρωσικός στόλος κατά Βοσπόρου, Προποντίδας, Κωνσταντινούπολης

απωθούνται στον Εύξεινο Πόντο

ειρήνη, συνεργασία

Ρώσοι + Βυζαντινοί → κατά Βουλγάρων

κρατούν τα εδάφη

Ιωάννης Τσιμισκής → κατά Ρώσων

αποσύρονται, επιστρέφουν στη χώρα τους

Αυτοκράτορας Βασίλειος Β'

Οι Ρώσοι εκχριστιανίζονται

Ρώσοι + Βυζάντιο

Πολιτική

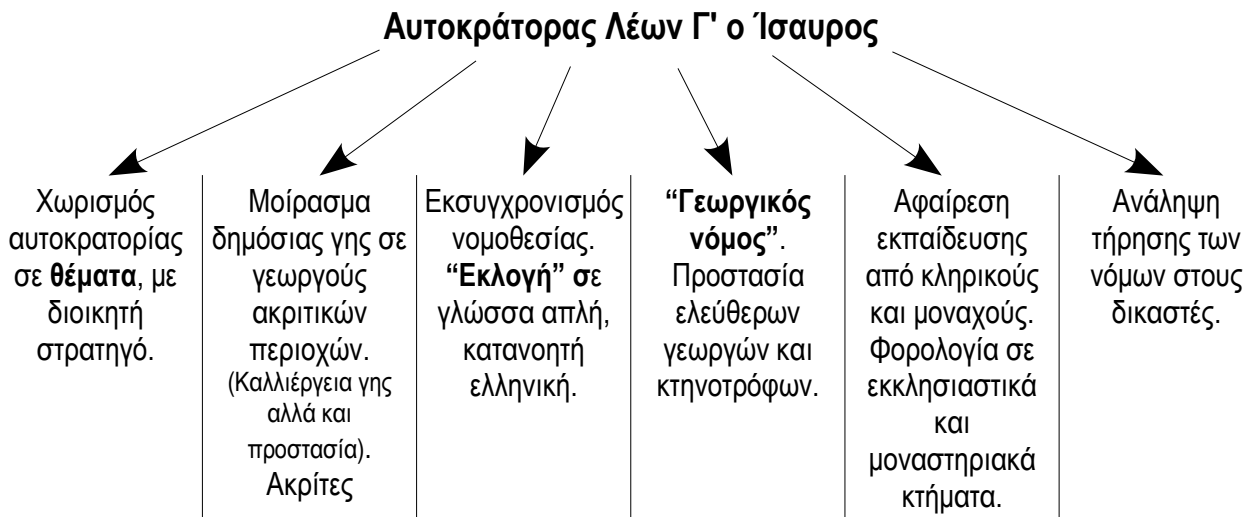
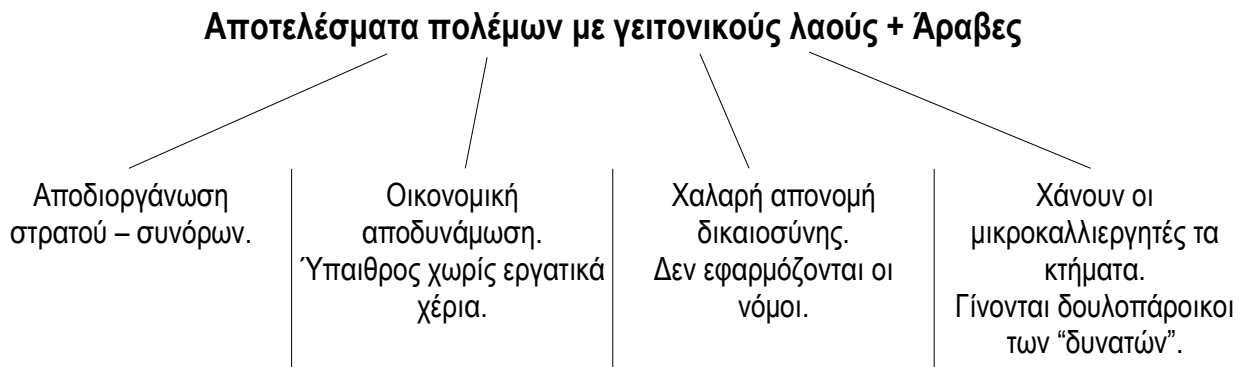
Οικονομική

Πνευματική

ακτινοβολία

23. Η νομοθεσία και η διοίκηση εκσυγχρονίζονται

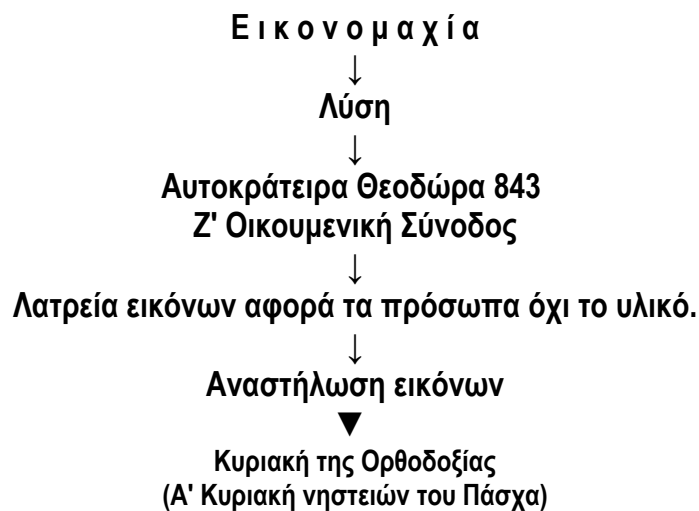
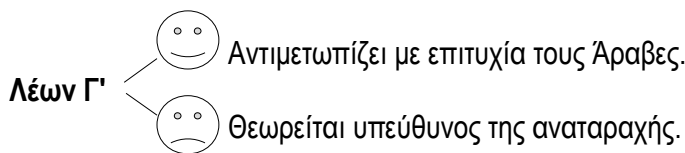
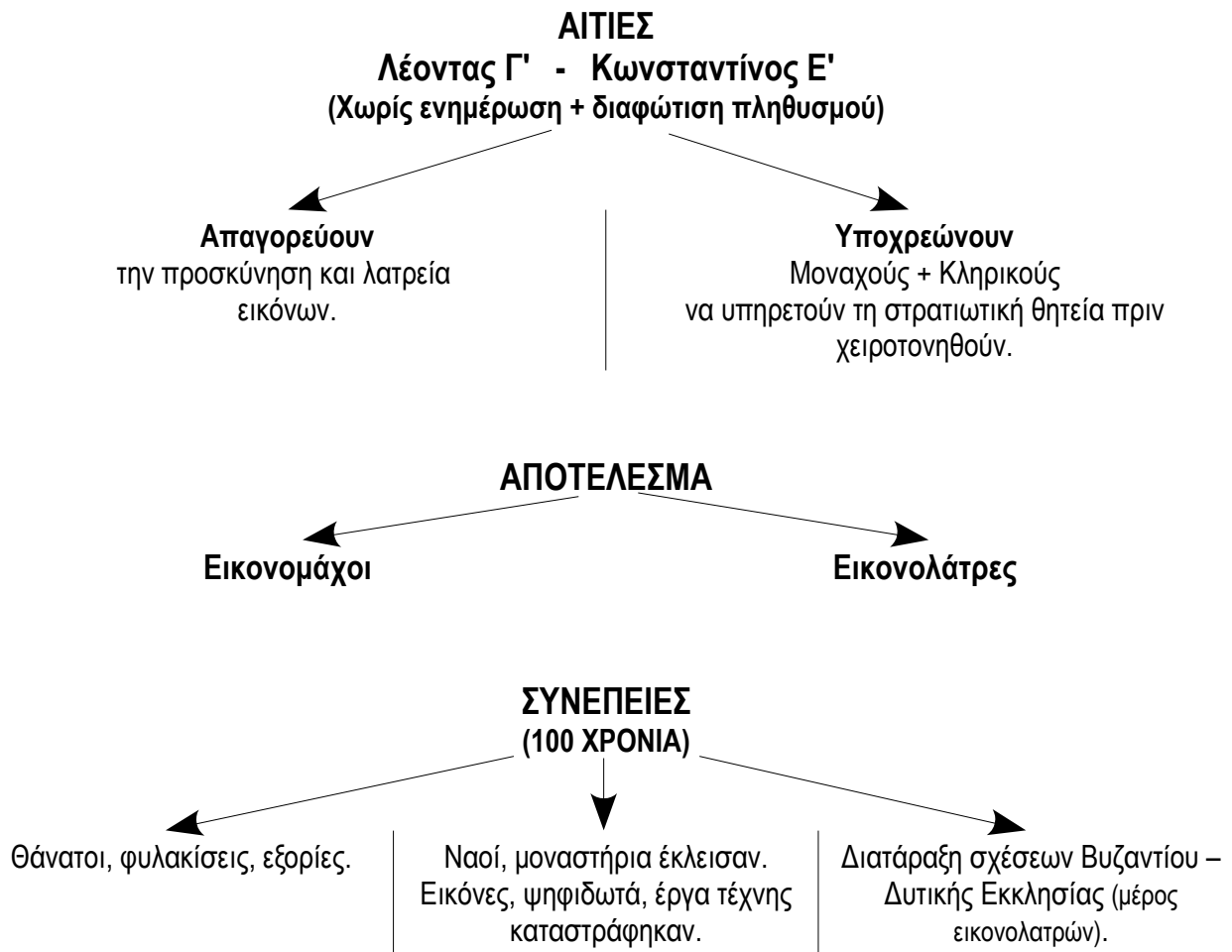
**Ανακούφισαν τις λαϊκές τάξεις.
Δυσaréστησαν πλούσιους, δυνατούς, μοναχούς.**

24. Η κρίση της εικονομαχίας διχάζει τους Βυζαντινούς

8ος αιώνας στην αυτοκρατορία ταραχές

25. Το Βυζάντιο φτάνει στο απόγειο της ακμής του

9ος – 11ος αιώνας Μακεδονική δυναστεία

Εξωτερικά θέματα

Οργάνωσαν αξιόμαχο στρατό.
Απελευθέρωσαν εδάφη σε
Ανατολή, Δύση, Βαλκάνια.

Ειρήνη, φιλία με λαούς του Βορρά.
Διάδοση Χριστιανισμού και
βυζαντινού πολιτισμού.

Ξαναπήραν τον έλεγχο της
θάλασσας από τους Σαρακηνούς.

Εσωτερική οργάνωση

Οργάνωσαν
καλύτερα τα
θέματα.
Ίδρυσαν νέα.

Ηρεμία στην
Εκκλησία.

Νέοι νόμοι
(Επαναγωγή
Πρόχειρος νόμος)

- ▶ Καθήκοντα αρχόντων.
- ▶ Σχέσεις Κράτους, Εκκλησίας.
- ▶ Προσαρμογή στις συνθήκες της εποχής.

“Επαρχιακό βιβλίο”

- ▶ Εμπορικές συναλλαγές.
- ▶ Τάξη στη λειτουργία βιοτεχνιών, επαγγελματιών.
- ▶ Όρια κέρδους.

Προστασία
μικροϊδιοκτητών
και ελεύθερων
γεωργών από
Δυνατούς.

Επιβολή
“Αλληλέγγυου”

▼
Πλούσιοι
γαιοκτήμονες να
πληρώνουν και τους
φόρους των φτωχών
γειτόνων τους.

Ανάπτυξη

Γεωργίας

Βιοτεχνίας

Ναυτιλίας

Εμπορίου

Χρυσή εποχή του Βυζαντίου

26. Η ανάπτυξη των γραμμάτων και η μελέτη των αρχαίων Ελλήνων κλασικών

Τέλος εικονομαχίας ► Ανάπτυξη στα γράμματα και τις τέχνες

Αυτοκράτορας Μιχαήλ Γ' + καίσαρας Βάρδας

Πανεπιστήμιο Μαγναύρας

Λέων ο μαθηματικός
Πατριάρχης Φώτιος
Ιωάννης Γραμματικός
Κωνσταντίνος-Κύριλλος
(φωτιστής Σλάβων)

Ελληνική γλώσσα
Αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς
Φοίτηση στους επιμελείς δωρεάν.

Καθηγητές + απόφοιτοι
εργάζονταν ως ανώτεροι
υπάλληλοι σε κράτος και
Εκκλησία.

Πατριαρχική Σχολή

Μελέτησαν αρχαίους Έλληνες συγγραφείς.

Κατέγραψαν σε χειρόγραφα βιβλία και περγαμηνές
ό,τι σώθηκε από αρχαία λογοτεχνία, φιλοσοφία,
επιστήμες.

Πατριάρχης Φώτιος
Επίσκοπος Καισαρείας Αρέθας
Φιλόσοφος Μιχαήλ Ψελλός

Αυτοκράτορας Λέων Στ' ο σοφός

+

Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος

Έγραψαν πολλά βιβλία

Η ανάπτυξη των γραμμάτων ωφελεί την τέχνη

Μικρογραφία

Ελεφαντοτεχνία

Διακοσμητική

Αγιογραφία

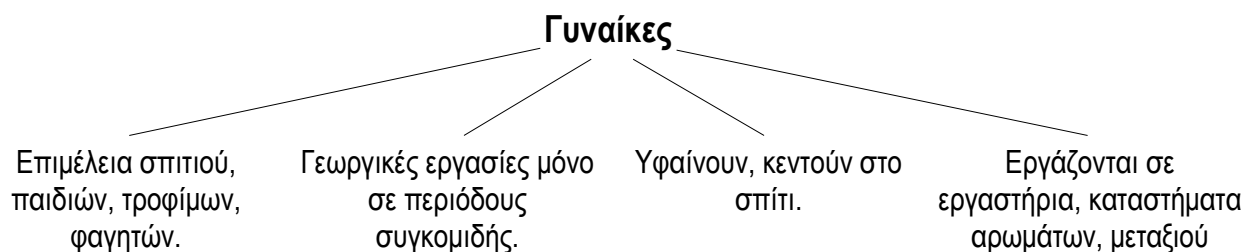
27. Η καθημερινή ζωή στην ύπαιθρο στα χρόνια των Ισαύρων και των Μακεδόνων

Οι περισσότεροι Βυζαντινοί ζουν στην ύπαιθρο ▶ κωμοπόλεις
▶ χωριά
▶ οικισμούς
▶ αγροικίες

Μικροκαλλιεργητές ▶ Ισόγεια, στενά σπίτια, χαμηλές πόρτες, μικρά παράθυρα

Δυνατοί ▶ Διώροφα σπίτια

Πλούσιοι + φτωχοί φρόντιζαν για σιτάρι, κρασί, λάδι της χρονιάς

Κήποι - Περιβόλια

Καρποφόρα δέντρα, αμπέλια, ελιές, δημητριακά, μουριές για εκτροφή μεταξοσκωλήκων, βοσκοτόπια, δάση.

Κάτοικοι στεριάς ▶ γεωργοί, βοσκοί

Κάτοικοι νησιών, παραλίων ▶ ψάρεμα, ναυτιλία

(Τεχνίτες γεωργικών μέσων – εργαλείων, μεταφορείς, μικροέμποροι.)

Αυτό
μοσχοβολάει.

Πάμε να
τοιμήσουμε
κάτι.

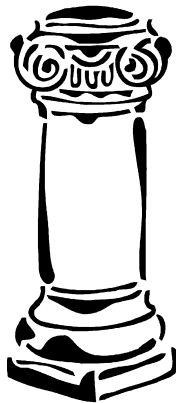
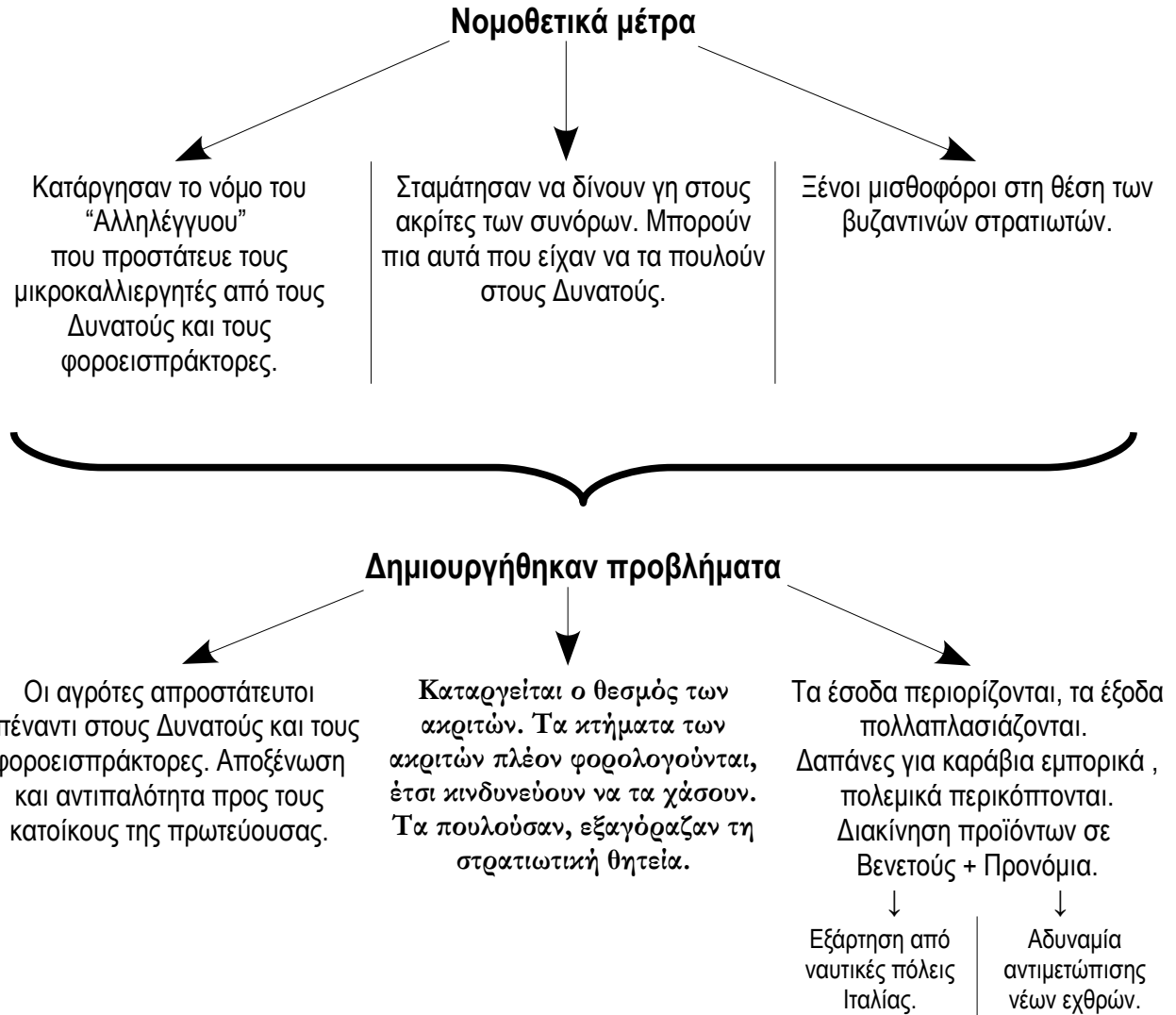

Χάθηκε σαν
το σκυλί
στ' αμπέλι.

Αυτός είναι
ξεφτέρι.

28. Το κράτος αντιμετωπίζει μεγάλα εσωτερικά προβλήματα

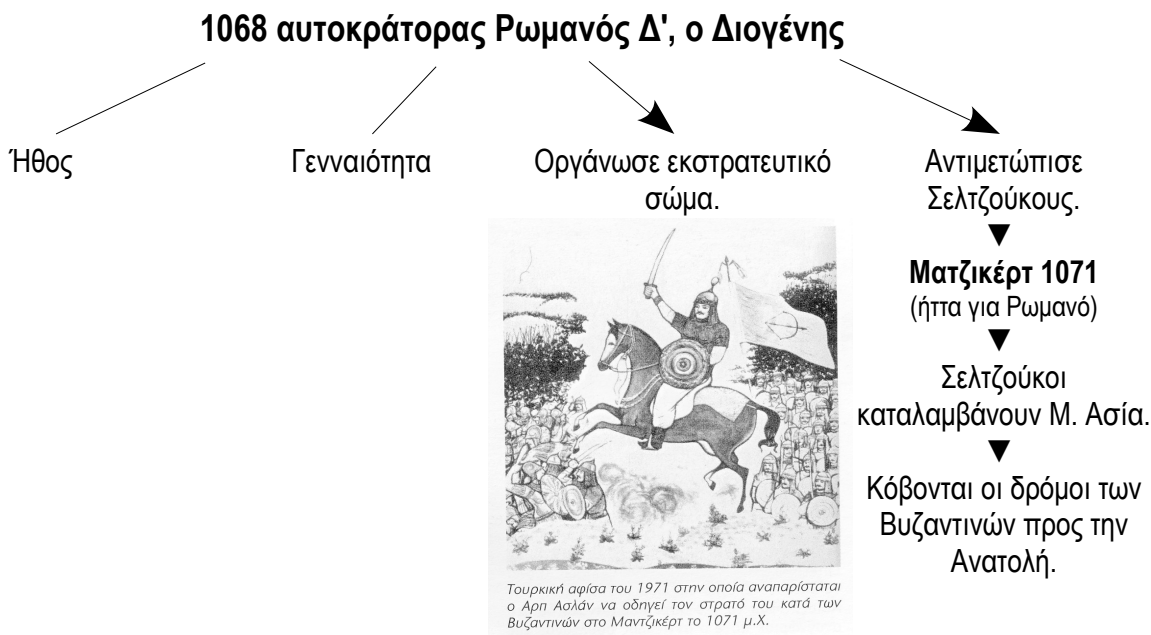
Τελευταία χρόνια Μακεδονικής Δυναστείας ► αυτοκρατορία σε παρακμή.
► πήραν το μέρος πλουσίων + Δυνατών.

29. Νέοι εχθροί εμφανίζονται και αποσπούν εδάφη από την αυτοκρατορία

Μέσα 11ου αιώνα

- Σελτζούκοι Τούρκοι (Αλπ-Αρσλάν)
- ▶ Ασιατικής καταγωγής
  - ▶ Μισθοφόροι στους Άραβες
  - ▶ Αρμενία, Καππαδοκία, Καισάρεια
  - ▶ Στόχος η Κωνσταντινούπολη

- 1081 αυτοκράτορας Αλέξιος Α', ο Κομνηνός προσπαθεί να...
- οργανώσει το στρατό.
  - αντιμετωπίσει τους Σελτζούκους.

- Νορμανδοί
- ▶ Σκανδιναβία, Β. Ευρώπη, ναυτικές ικανότητες
  - ▶ Κατέλαβαν τη Ν. Ιταλία
  - ▶ Κατέλαβαν το Δυρράχιο
  - ▶ Κατευθύνονται, μέσω Εγνατίας, προς Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινούπολη
  - ▶ Άλλη ομάδα κατευθύνεται προς Πελοπόννησο

Ο αυτοκράτορας ζητά τη βοήθεια των Βενετών προσφέροντας...

▼

Εμπορικά προνόμια σε Μεσόγειο και βυζαντινά λιμάνια.

▼

Δυνατότητα εγκατάστασης έξω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης και δημιουργία εμπορικής συνοικίας, χωρίς να πληρώνουν φόρους.

Οι Βενετοί δέχονται.

Βυζαντινοί + Βενετοί νικούν τους Νορμανδούς.

30α. Η τέταρτη σταυροφορία και η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους

Οι Σελτζούκοι κατέλαβαν και τα Ιεροσόλυμα.

Αυτοκράτορας Αλέξιος Α' ο Κομνηνός ζητά βοήθεια από Πάπα Ρώμης.

▼
Δέχεται

↓
Μπορεί να παρεμβαίνει στην ανατολική Εκκλησία.

Άρχοντες Δύσης οργάνωσαν μόνοι τους 4 εκστρατείες ► **Σταυροφορίες**

▼
Σκοπός

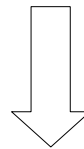
▼
Να νικήσουν τους Σελτζούκους
και να κρατήσουν δικά τους όσα
μέρη ελευθερώσουν.

4^η Σταυροφορία ► Συγκέντρωση στη Βενετία (→ Αίγυπτος → Ιεροσόλυμα)

Οι Βενετοί ► δίνουν καράβια, πληρώματα
► ζητούν μισά εδάφη, λάφυρα

Ο εκθρονισμένος αυτοκράτορας Αλέξιος Άγγελος ► ζητά τη βοήθεια των Βενετών για να ξαναπάρει το θρόνο
► υπόσχεται χρήματα, δώρα.

Οι Βενετοί ► δέχονται.
► αντί για Αίγυπτο κατευθύνονται στην Κωνσταντινούπολη.

Για 3 ημέρες
Σκότωναν
Ληλατούσαν
Κατέστρεφαν
Έκαιγαν

1 204

30β. Τα ελληνικά κράτη μετά την άλωση της Πόλης

Δημιουργία 4 μικρών κρατών

Σκοπός

Να απελευθερώσουν την Κωνσταντινούπολη από τους Φράγκους.

1. Αυτοκρατορία Νίκαιας

Ιδρυτές: Αυτοκράτορας Θεόδωρος Λάσκαρης + Πατριάρχης

Διάρκεια: Λάσκαρης + Παλαιολόγοι 57 χρόνια

Απελευθέρωσαν την Κωνσταντινούπολη το 1261.

2. Αυτοκρατορία Τραπεζούντας

Ιδρυτές: Κομνηνοί

Διάρκεια: 257 χρόνια

Ρίζες του ποντιακού ελληνισμού

3. Το Δεσποτάτο της Ηπείρου

Ιδρυτής: Μιχαήλ Α' Άγγελος

Πρωτεύουσα η Άρτα

Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης το 1224.

4. Το Δεσποτάτο του Μυστρά

Ιδρυτές: Παλαιολόγοι

Ακμή σε γράμματα και τέχνες (Γεώργιος Πλήθων-Γεμιστός)

Εδώ στέφθηκε ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου Κωνσταντίνος Παλαιολόγος.

31. Η ανάκτηση της Πόλης από το Μιχαήλ Η', τον Παλαιολόγο

Φράγκοι ► Κυρίευσαν, λεηλάτησαν, άρχισαν να μην ενδιαφέρονται

Μιχαήλ Η', ο Παλαιολόγος, αυτοκράτορας Νίκαιας

Παρακολούθηση Κωνσταντινούπολης για κατάληψή της χωρίς πόλεμο.

Συνεργασία με Γενουάτες (:ανταγωνιστές Βενετών) και υπόσχεση για εμπορικά προνόμια.

Καλοκαίρι 1261

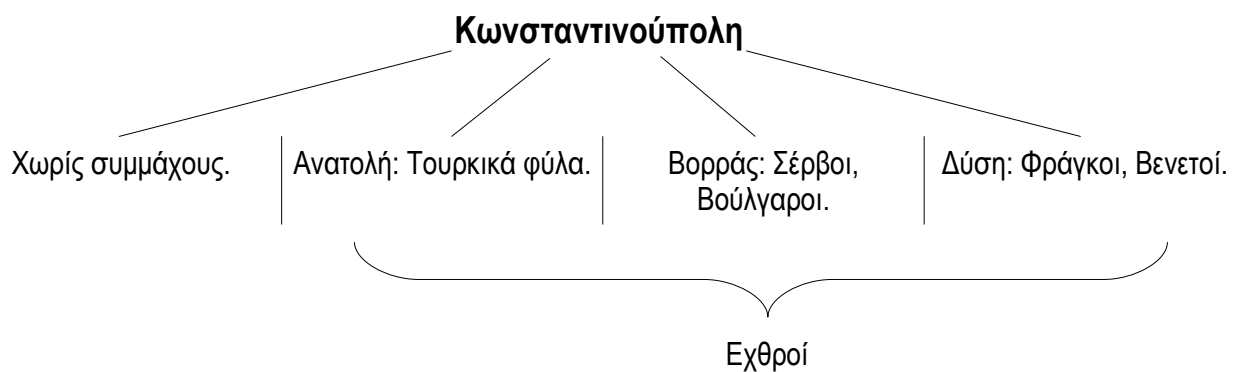
Ο στρατηγός **Αλέξιος Στρατηγόπουλος** μπαίνει στην Κωνσταντινούπολη χωρίς να χρειαστεί τη βοήθεια των Γενουατών.

Ο **Μιχαήλ Η', ο Παλαιολόγος** στέφεται **αυτοκράτορας** από τον Πατριάρχη Αρσένιο.

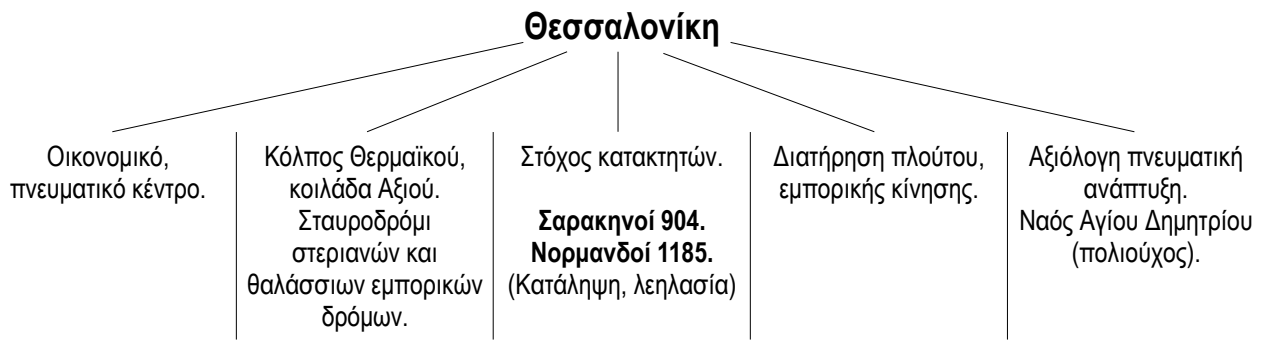
57 χρόνια η Κωνσταντινούπολη ήταν στα χέρια των Λατίνων.

- Τα ταμεία άδειασαν.
- Κτίσματα ερειπώθηκαν.
- Έργα τέχνης λεηλατήθηκαν, μεταφέρθηκαν στη Δύση.
  - Η χριστιανική πίστη κλονίστηκε.
  - Βεβήλωση ιερών ναών.
- Φράγκοι μισητοί και ανεπιθύμητοι

Η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης δεν έλυσε τα προβλήματα.

32. Η Θεσσαλονίκη γνωρίζει μεγάλη ακμή

Χρόνια παρακμής 13^{ος} – 14^{ος} αιώνας.

Θεσσαλονίκη αυτοδιοικούμενη (: γιατί αύξησε εμπορική, πνευματική δραστηριότητα).

Λειτουργήσαν σχολές: Μαθηματικών, Νομικής, Φιλοσοφίας, Ρητορικής

Κίνημα Ζηλωτών

Πολιτικό κόμμα.

Υπερασπίζονταν συμφέροντα χαμηλών τάξεων απέναντι σε δυνατούς και πλούσιους.

▼
Αντιπαράθεση

▼
Μέσα 14^{ου} αιώνα συγκρούσεις, επανάσταση.

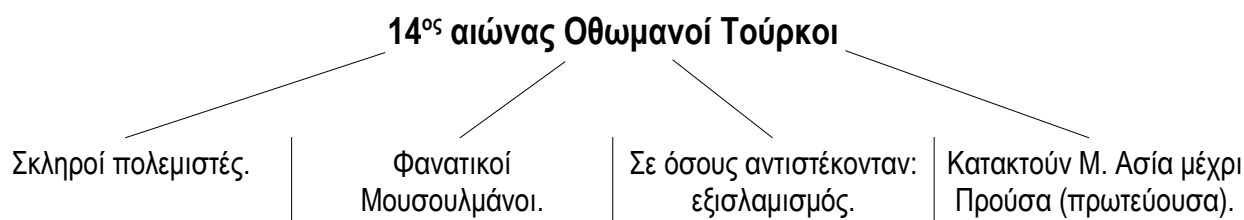
▼
Νικητές οι Ζηλωτές.

▼
7 χρόνια (1342 – 1349) διοίκησαν τη Θεσσαλονίκη.
“Δημοκρατική κυβέρνηση”

▼
Ευγενείς + αυτοκράτορας Κωνσταντινούπολης
πήραν τη διοίκηση της Θεσσαλονίκης από τους Ζηλωτές.

33. Οι Οθωμανοί Τούρκοι κατακτούν Βυζαντινά εδάφη

Μουράτ → κατέλαβαν Ελλήσποντο, Θράκη, Μακεδονία, κεντρική Ελλάδα.
→ 1389 νικούν στο Κοσσυφοπέδιο (Σερβίας) το στρατό των ενωμένων χριστιανικών λαών.

▼
Κατάκτηση Βαλκανικής

Βαγιαζήτ → Πολιόρκησε την Κωνσταντινούπολη.
☛ Αντιπερισπασμός από Μογγόλους (Ταμερλάνος) ► Ληλατούσαν, αφάνιζαν.
→ Σπεύδει να τους αντιμετωπίσει.

Μάχη Άγκυρας 1402. Οι Τούρκοι νικήθηκαν. Ο Βαγιαζήτ αιχμάλωτος.

Μουράτ Β' (1421) ► Φιλόδοξος, ορμητικός.
► Οργάνωσε στρατό.
► **1422** πολιορκεί την Κωνσταντινούπολη (τη σώζουν τείχη, άνθρωποι).
► Στρέφεται προς Ελλάδα, Βαλκάνια, Ευρώπη.
► **1430** κυριεύει Θεσσαλονίκη. Ιωάννινα, Ισθμός Κορίνθου.
► Στρέφεται προς Βορρά. Στη Βάρνα της Βουλγαρίας το **1444** νικά τους ενωμένους χριστιανικούς λαούς.

Οθωμανικό κράτος
Δούναβης - Ευφράτης
Αδριατική - Αιγαίο

Ελεύθερη μόνο η Κωνσταντινούπολη.

34. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος προσπαθεί να σώσει την πρωτεύουσα

Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Η' Παλαιολόγος παθαίνει το 1448.

▼
Εκκρεμότητα με την ένωση των Εκκλησιών.

▼
Ο λαός βρίσκεται σε αναταραχή.

Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος γίνεται δεκτός ▶ ... με αγάπη
▶ ... και προσδοκίες ▶ ... να ενώσει τους διχασμένους Βυζαντινούς.
▶ ... να σώσει την Πόλη από τους κινδύνους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ειρήνη με Μουράτ Β'.

Πήρε συνεργάτες ενωτικούς και ανθενωτικούς. (Σκοπός του να μονοιάσουν - συνεργασία

Οργάνωσε φρουρά Πόλης. Συντήρησε καράβια. Αλυσίδα στην είσοδο Κεράτιου κόλπου.

Βοήθεια από Πάπα.
▼
Δεν ήρθε ποτέ.

Παροικίες ξένων να βοηθήσουν με χρήματα – άνδρες για την επισκευή τειχών και οργάνωση άμυνας Πόλης.

▼
Βενετοί έδωσαν πλοία, μαχητές, τεχνίτες.

Γενούτες έδωσαν 700 μαχητές, το στρατιωτικό **Ιωάννη Ιουστινιάνη** (του ανατέθηκε η συντήρηση των τειχών και η άμυνα της Πόλης)

▼
Μαχητές 10.000 άνδρες.

Κωνσταντίνος
ο Παλαιολόγος: +

Αρχικά **ηρεμία** ενωτικών – ανθενωτικών

Αναζωπύρωση το 1452 λόγω συλλειτουργίας Καθολικών – Ορθοδόξων στην Αγία Σοφία.

▼
Διευκόλυνση Τούρκων για Άλωση.

Θάνατος Μουράτ το 1451, νέος σουλτάνος ο γιος του Μωάμεθ Β'.

35. Οι Τούρκοι πολιορκούν την Κωνσταντινούπολη

Ο Μωάμεθ Β' διαβεβαιώνει σεβασμό στις συνθήκες αλλά...

▼
Ετοιμάζει στρατό με σύγχρονα όπλα.

▼
Ο Ουρβανός κατασκευάζει 70 πυροβόλα κανόνια για τα τείχη.

▼
1452 χτίζει φρούριο, Ρούμελη Χισάρ. Έλεγε και φορολογούσε τα πλοία.

▼
Ναυπήγησε 150 πολεμικά πλοία.

Μάρτιος 1453 ο τουρκικός στρατός είναι πάνω από 60.000 άνδρες.

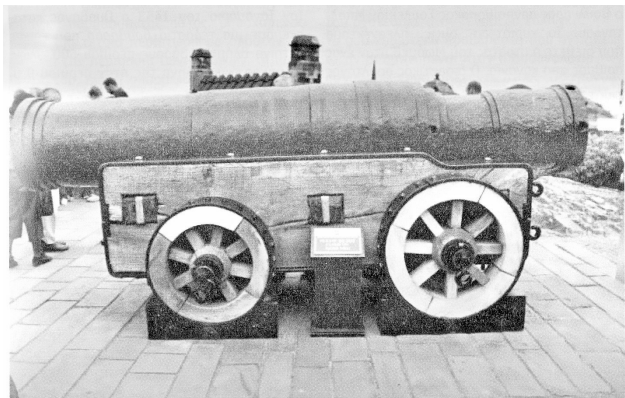
▼
Συγκεντρώνεται γύρω από τείχη.

▼
Ο στόλος καταλαμβάνει τα νησιά της Προποντίδας. Εμποδίζει έτσι τον εφοδιασμό Πόλης.

▼
Ο Μωάμεθ στήνει σκηνή – στρατηγείο απέναντι από την πύλη του Αγίου Ρωμανού.

▼
Στήνεται η μπομπάρδα.

- 6 Απριλίου 1453** ► Ο Μωάμεθ ζητά από τον Κωνσταντίνο παράδοση της Πόλης.
- Ο Κωνσταντίνος αρνείται.
  - Αρχίζουν κανονιοβολισμοί.
  - Προσπάθεια κατάληψης.
  - Οι πολιορκούμενοι αμύνονται. (Ιουστινιάνης - αυτ. Κωνσταντίνος) Τρόφιμα – εφόδια λιγοστεύουν.

- 20 Απριλίου 1453** ► Ελπίδες ζωντανεύουν.
- 3 γενοβέζικα καράβια + 1 βυζαντινό (φλαντανελάς κυβερνήτης) με σιτάρι, εφόδια, πολεμιστές περνούν απαρατήρητοι.
  - Τούρκοι ρίχνονται πάνω τους περνούν όμως στον ελεύθερο Κεράτιο κόλπο.
  - Ο Μωάμεθ εξοργίζεται.
  - Η πολιορκία γίνεται σκληρότερη.

36. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους

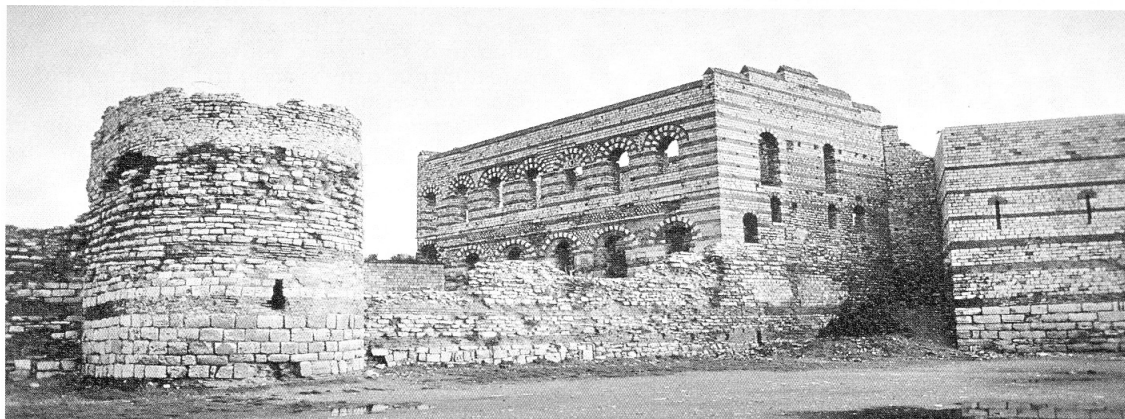
Ο Μωάμεθ Β' καταλαμβάνει τον Κεράτιο κόλπο.
(Μεταφορά δια ξηράς 70 караβιών).

Ο Μωάμεθ Β' κατάφερε με ένα έξυπνο και προσεκτικά μελετημένο σχέδιο τη μεταφορά του στόλου του στον Κεράτιο κόλπο χωρίς να γίνει αντιληπτός από τους αντιπάλους: στη φωτογραφία η «υπερνεώλκησις» του οθωμανικού στόλου σε ελαιογραφία του Ιταλού ζωγράφου της οθωμανικής Αυλής Fausto Zonaro (Ανάκτορο Ντολμά Μπαχτσέ, Κωνσταντινούπολη).

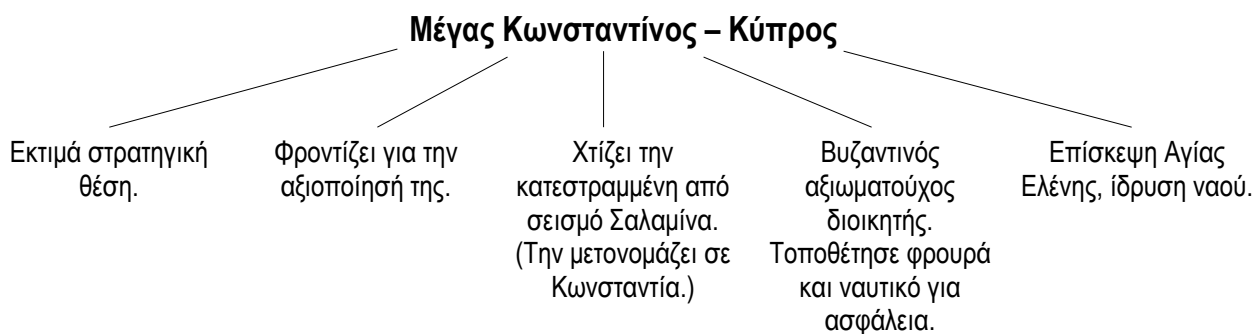
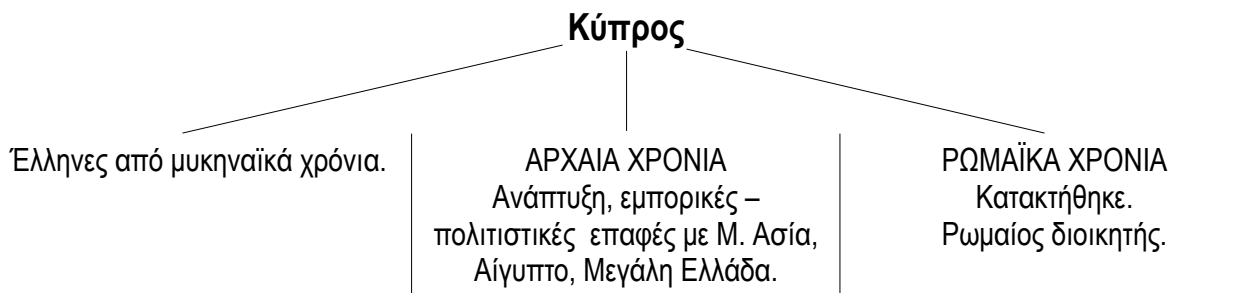
Τρίτη, 29 Μαΐου 1453

- Αρχίζει η επίθεση.
- Ομοβροντίες κανονιών (κυριαρχεί η μπομπάρδα).
  - Ραγίζει ο πύργος του Αγίου Ρωμανού.
- Οι πολιορκητές ορμούν στα τείχη, λαγούμια, τάφρο.
  - Οι πολιορκημένοι αντιστέκονται.
  - Πλημμυρίζουν με νερό τάφρο και λαγούμια.
    - Η επίθεση διαρκεί όλη τη μέρα.
- Πληγώνεται ο Ιουστινιάνης → επηρεάζονται οι υπερασπιστές
  - Από την Κερκόπορτα μπαίνουν οι Τούρκοι (γενίτσαροι).
- **Ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος σκοτώνεται ηρωικά.**

Από την Κερκόπορτα, μια μικρή πύλη στο σημείο ένωσης του διπλού τείχους με το απλό των Βλαχερνών, που είχε ξεχαστεί ανοικτή έγινε η είσοδος των Οθωμανών στην πόλη· στη φωτογραφία, το «παλάτι του Κωνσταντίνου» δίπλα στην Κερκόπορτα.

37. Η βυζαντινή Κύπρος

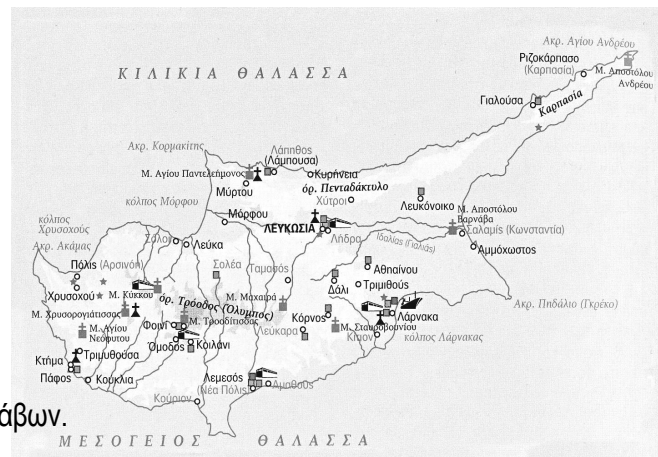

- Ασχολίες κατοίκων**
- ▶ Γεωργία
  - ▶ Εμπόριο, ναυτιλία
  - ▶ Ορυχεία χαλκού – αργύρου

7ος αιώνας επίθεση και κατάληψη από τους Άραβες.

Απώλεια για το Βυζάντιο, λόγω θέσης της Κύπρου.

Ανακατάληψη νησιού από βυζαντινό στόλο → αποχώρηση Αράβων.

Οι συγκρούσεις Αράβων – Βυζαντινών επαναλαμβάνονται.

Καταστροφές, λεηλασίες περιουσιών.

Σφαγή, αιχμαλωσία κατοίκων.

Οι Κύπριοι ζητούν ουδετερότητα.

Ετήσιος φόρος υποταγής και στους δύο.

Οι αντίπαλοι δέχονται → συνθήκη ειρήνης

Εξουσία διοίκησης ο χριστιανός Αρχιεπίσκοπος + εκπρόσωποι από 14 περιφέρειες.

Μέχρι 965 μ.Χ.

Ο Νικηφόρος Φωκάς νικά Άραβες + Σαρακηνούς.

Κρήτη + Κύπρος στο βυζαντινό κράτος.

1191 Γ' Σταυροφορία → κατακτάται η Κύπρος.

↓
Διοικείται από Φράγκους + Βενετούς μέχρι το 1571 που καταλαμβάνεται από τους Τούρκους.

38. Η διπλωματία των Βυζαντινών

Γύρω από το βυζαντινό κράτος πολλοί λαοί, συχνά είχαν εχθρική συμπεριφορά.

Ενέργειες των Βυζαντινών

Συμμαχίες και συνθήκες ειρήνης.

Χρήματα να μην επιτίθενται ή να εμποδίζουν άλλους.

Φιλοξενία αρχόντων και πρεσβευτών.

Δώρα και τιμητικοί βυζαντινοί τίτλοι.

Δωρεάν σπουδές για τα παιδιά ξένων αρχόντων.

Συμφωνίες για προστασία εμπορικών δρόμων και εμπορών.

Ιεραπόστολοι – Εκχριστιανισμός.

Γάμοι βυζαντινών πριγκιπισσών με ξένους ηγεμόνες.

39. Η γυναίκα στη βυζαντινή κοινωνία

Πρώτη βυζαντινή περίοδος (324 – 610 μ.Χ.)

- Η γυναίκα βρίσκεται διαρκώς στο σπίτι.
- Ενάρετη ▶ Ανύπαντρη → υπάκουη στον πατέρα.
  - ▶ Παντρεμένη → υποταγμένη στον άνδρα.

Νομοθεσία Ιουστινιανού → δίνει δικαιώματα στη γυναίκα.
(επιρροή από Θεοδώρα)

Κορίτσια ▶ Δεν πήγαιναν σχολείο.

- ▶ Κοντά στη μητέρα (υφαντική, κέντημα, πλέξιμο, ανάγνωση, γραφή, τραγούδια, ψαλμοί).
- ▶ Έξοδος στην εκκλησία (γυναικωνίτης).
- ▶ Συμμετοχή σε οικογενειακές, τοπικές γιορτές.
- ▶ Δημόσια λουτρά (συγκατάθεση ανδρών ή γονιών).

Ηλικία γάμου: Γυναίκες → 12 χρόνια (συγκατάθεση πατέρα).
Άνδρες → 14 χρόνια.

- Πολλές σταδιοδρόμησαν σε επαγγέλματα αγοράς (σχετικά με υφάσματα).
- Αναφορές για γυναίκες ιατρούς, μαίες, δασκάλες κόμμωσης – ραπτικής, ιδιοκτήτριες καταστημάτων τροφίμων.

Ονομαστές : Αγία Ελένη μητέρα **Μεγάλου Κωνσταντίνου**

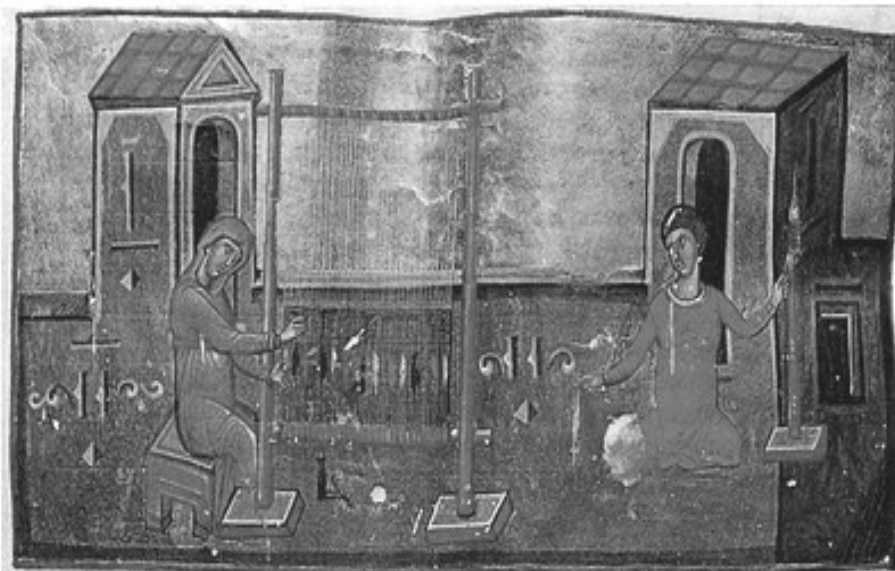
Ευδοκία σύζυγος **Θεοδοσίου Β'**

Θεοδώρα σύζυγος **Ιουστινιανού**

Ειρήνη η Αθηναία αυτοκράτειρα (797-802), σύζυγος **Λέοντα Δ'** (775-780)

Άννα Κομνηνή ιστορικός

Κασσιανή υμνογράφος

40. Η βυζαντινή τέχνη

Η βυζαντινή τέχνη δέχεται επιρροές από → αρχαία ελληνική.
→ ρωμαϊκή.
→ λαών Ανατολής.

Θρησκευτική → Αρχιτεκτονική ναών.
→ Εικόνες
→ Αγιογραφίες
→ Ψηφιδωτά
→ Μικρογραφίες

Ζωγραφική → Αγιογραφία.
→ Ψηφιδωτές εικόνες.
(Αγία Σοφία, Άγιος Δημήτριος, Όσιος Λουκάς, Μονή Δαφνίου,
ναοί Κύπρου, Ιουστινιανός-Θεοδώρα, Ραβέννα Ιταλίας)

Κέντρο βυζαντινής τέχνης → Κωνσταντινούπολη

▼
Αγία Σοφία
(Βασιλική με τρούλο)

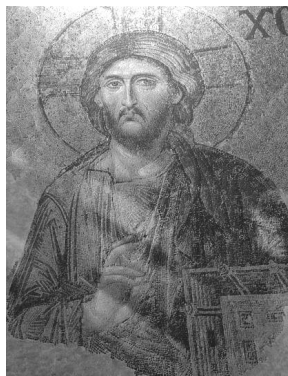
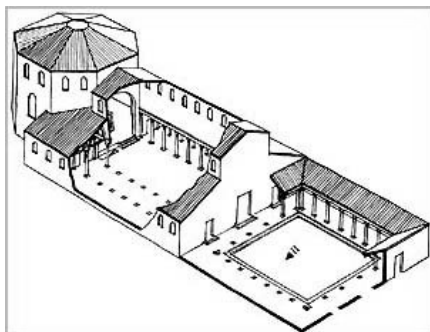
Αρχιτεκτονική ναών – δημοσίων κτιρίων

- Προσεκτική επιλογή χώρου
  - Σεβασμός στη φύση
- Αρμονία γραμμών – χρωμάτων
(Μοναστήρια Αγίου Όρους – Μετεώρων)

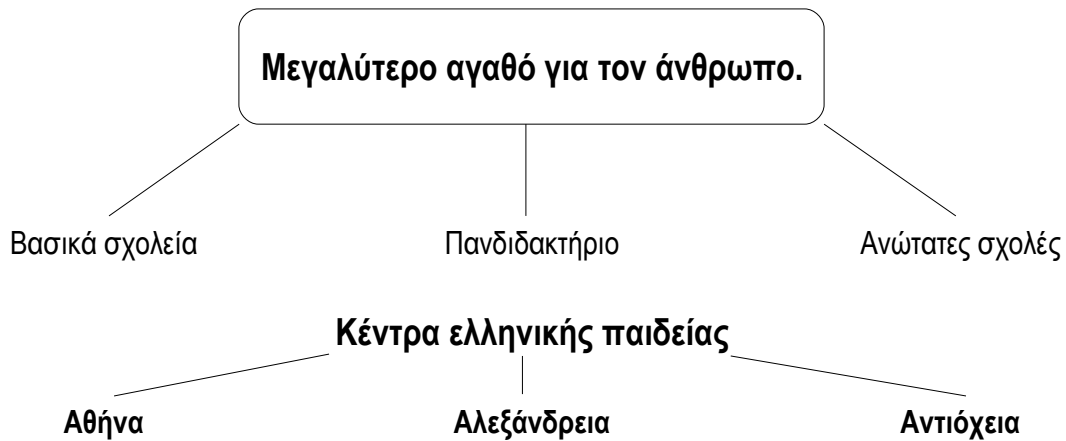
Λαϊκή τέχνη → οικιακά σκεύη
(ξύλο, χαλκός, πηλός, σίδηρος, χρυσός, άργυρος, γυαλί, ελεφαντόδοντο, πολύτιμοι λίθοι, μαργαριτάρια)

Τεχνίτες υπαίθρου → γεωργικά εργαλεία, οικιακά σκεύη, μουσικά όργανα

Γυναίκες → διακόσμηση υφαντών, κεντημάτων, λεπτή χειροτεχνία

41. Η παιδεία στο Βυζάντιο

7ος αιώνας αυτοκράτορας **Ηράκλειος** – Πατριάρχης **Σέργιος** → Πρώτες εκκλησιαστικές σχολές
→ Στελέχη Εκκλησίας

Εικονομαχία → εκκλησιαστικά σχολεία → εκπαίδευση σε δοκιμασία (: δυσκολία).

Μακεδονική Αναγέννηση → Πατριάρχης Φώτιος + μορφωμένοι κληρικοί
συνδύασαν
Κρατική + εκκλησιαστική παιδεία
Αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς + Βίβλος

Ανώτερες σχολές: Αριθμητική, γεωμετρία, μουσική, αστρονομία, φιλοσοφία, ρητορική, νομικά, ξένες γλώσσες.

Σωστή προφορά της ελληνικής γλώσσας

Οργανωμένες βιβλιοθήκες (μόνο χειρόγραφα βιβλία) – εργαστήρια αντιγραφών.

Γυναίκες → Όχι ίδιες ευκαιρίες εκπαίδευσης.
→ Δεν αναφέρονται σχολεία για γυναίκες.
→ Οι εύπορες έκαναν μαθήματα στο σπίτι.

Χρόνια Παλαιολόγων → Το κράτος σε **παρακμή** όμως γράμματα – εκπαίδευση σε **άνθηση**.

↓
Γεώργιος Πλήθωνας – Γεμιστός

↓
Μελέτη αρχαίων ελληνικών γραμμάτων – διάσωση.

Η βυζαντινή εκπαίδευση πέρασε τα σύνορά της.

42. Η γλώσσα των Βυζαντινών

Ρωμαϊκή αυτοκρατορία

▼
Λατινική
Νόμοι
Αποφάσεις αυτοκρατόρων
Αποφάσεις δικαστών

▼
Ελληνική
Η γλώσσα των περισσότερων
κατοίκων

Μεταφορά πρωτεύουσας από Ρώμη – Κωνσταντινούπολη

▼
Επικρατέστερη γλώσσα η ελληνική.

Ανομοιομορφία ελληνικής γλώσσας

▼
Αφρόντιστη, φτωχή, ξένες λέξεις
(αγορά, λιμάνι, εργαστήρια)

▼
Αρχαία ελληνική
(παλάτι, κράτος, σχολές, Εκκλησία)

Μακεδόνες αυτοκράτορες

▼
Νέοι νόμοι, βιβλία, παλαιά κείμενα μεταφράζονται σε απλούστερη γλώσσα.

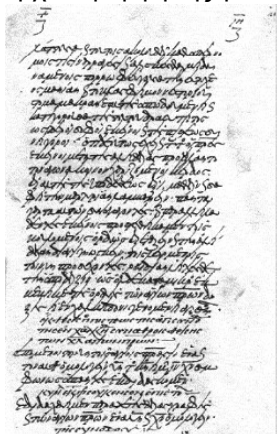
▼
Περισσότερα σχολεία, σχολές, βιβλιοθήκες.
Βοήθησε καλλιέργεια – απλοποίηση γλώσσας

Μικρογράμματα γραφή → Ευκολότερη ανάγνωση.
→ Οικονομία στο χρόνο και στον πάπυρο.

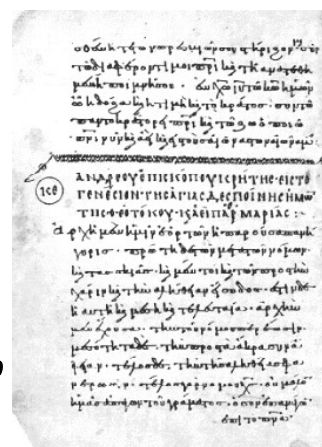
Άλωση από Φράγκους

▼
Σταμάτησαν να λειτουργούν χώροι που διδασκόταν η αρχαία μορφή της γλώσσας.

▼
Άρχοντες, δάσκαλοι προσαρμόσαν λόγο + κείμενα στη γλώσσα του λαού.

Επιμέλεια: Κθηκη

**Πίνακας τών αυτοκρατόρων του Βυζαντίου
(324-1453) και τών έτών βασιλείας τους**

Δυναστεία του Κωνσταντίνου

- 324-337** Κωνσταντίνος Α΄ ο Μέγας
(μονοκράτορας)
337-353 Κωνσταντίνος:
1) Μαζί με τούς συμβασιλείς
Κωνσταντίο Β΄ και Κώνστα
353-361 2) Μονοκράτορας
361-363 Ίουλιανός
363-365 Ίοβιανός
364-378 Ουάλης

Δυναστεία του Θεοδοσίου

- 379-395** Θεοδόσιος Α΄ ο Μέγας
395-408 Άρκάδιος
408-450 Θεοδόσιος Β΄
450-457 Μαρκιανός
457-474 Λέων Α΄ ο Μακέλλης
474-491 Ζήνων
491-518 Άναστάσιος ο Δίκωρος

Δυναστεία του Ίουστινιανού

- 518-527** Ίουστίνος Α΄
527-565 Ίουστινιανός Α΄
565-578 Ίουστίνος Β΄
578-582 Τιβέριος Β΄
582-602 Μαυρίκιος
602-610 Φωκάς

Δυναστεία του Ήρακλείου

- 610-641** Ήράκλειος
641-642 Κωνσταντίνος Γ΄ και
Ήρακλεωνάς
642-668 Κώνστας Β΄
668-685 Κωνσταντίνος Δ΄ ο Πωγωνάτος
685-695 Ίουστινιανός Β΄ ο Ρινότμητος
695-698 Λεόντιος
698-705 Τιβέριος Γ΄ Άψίμαρος
705-711 Ίουστινιανός Β΄ (για δεύτερη
φορά)
711-713 Φιλιππικός, Βαρδάνης
713-716 Άναστάσιος Β΄, Άρτέμιος
716-717 Θεοδόσιος Γ΄ Άδραμυττηνός

Δυναστεία τών Ίσαύρων

- 717-741** Λέων Γ΄
741-775 Κωνσταντίνος Ε΄ (Κοπρώνυμος)
ή Καβαλίνος)
775-780 Λέων Δ΄ Χάζαρος
780-797 Κωνσταντίνος ΣΤ΄
797-802 Ειρήνη ή Άθηναία
802-811 Νικηφόρος Α΄
811 Σταυράκιος
811-813 Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές
813-820 Λέων Ε΄ ο Άρμένιος
820-829 Μιχαήλ Β΄ ο Τραυλός
829-842 Θεόφιλος
842-867 Μιχαήλ Γ΄ ο Μέθυσος

Μακεδονική δυναστεία

- 867-886** Βασίλειος Α΄
886-912 Λέων ΣΤ΄ ο Σοφός (και
Άλέξανδρος)
912-959 Κωνσταντίνος Ζ΄ ο Πορφυρο-
γέννητος, συμβασιλέας με τόν
Ρωμανό τόν Λεκαπηνό
(920-944)
959-963 Ρωμανός Β΄
963-969 Νικηφόρος Β΄ ο Φωκάς
969-976 Ίωάννης Α΄ ο Τσιμισκής
976-1025 Βασίλειος Β΄ ο Βουλγαροκτόνος
1025-1028 Κωνσταντίνος Η΄
1028-1050 Ζωή, συμβασιλίσα με τούς διαδο-
χικούς συζύγους της
1028-1034 Ρωμανός Γ΄ Άργυρός
1034-1041 Μιχαήλ Δ΄ ο Παφλαγών
1041-1042 Μιχαήλ Ε΄ ο Καλαφάτης
1042-1054 Κωνσταντίνος Θ΄ ο Μονομάχος
1054-1056 Θεοδώρα
1056-1057 Μιχαήλ ΣΤ΄ ο Στρατιωτικός

Δουκάδες και Κομνηνοί

- 1057-1059** Ίσαάκιος Α΄ ο Κομνηνός
1059-1067 Κωνσταντίνος Ι΄ Δούκας
1067-1071 Ρωμανός Δ΄ Διογένης

- 1071-1078** Μιχαήλ Ζ΄ Δούκας
(Παραπινάκης)
1078-1081 Νικηφόρος Γ΄ Βοτανειάτης
1081-1118 Ἀλέξιος Α΄ Κομνηνός
1118-1143 Ἰωάννης Β΄ Κομνηνός
1143-1180 Μανουήλ Α΄ Κομνηνός
1180-1183 Ἀλέξιος Β΄ Κομνηνός
1183-1185 Ἀνδρόνικος Α΄ Κομνηνός

Δυναστεία τῶν Ἀγγέλων

- 1185-1195** Ἰσαάκιος Β΄ Ἄγγελος
1195-1203 Ἀλέξιος Γ΄ Ἄγγελος
1203-1204 Ἰσαάκιος Β΄ (γιὰ δευτέρα φορά, συμβασιλέας μὲ τὸ γιό του Ἀλέξιο Δ΄)
1204 Ἀλέξιος Ε΄ Δούκας ὁ Μούρτζουφλος (σφετεριστής)
1204 Κατάληψη Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Λατίνους

Λατίνοι αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινούπολης

- 1204-1205** Βαλδουίνος ἐκ Φλάνδρας
1206-1216 Ἐρρίκος
1217 Πέντρος ντε Κουρτεναί
1217-1219 Γιολάνδη
1221-1228 Ροβέρτος Β΄ ντε Κουρτεναί
1228-1261 Βαλδουίνος Β΄. Ὁ Ἰωάννης Βρυένσιος τὸν βοήθησε ὡς ἐπίτροπος 1229-1237
1240-1261 μόνος αὐτοκράτορας

Αὐτοκράτορες τῆς Νίκαιας (κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Φραγκοκρατίας)

- 1204-1222** Θεόδωρος Α΄ Λάσκαρις
1222-1254 Ἰωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης
1254-1258 Θεόδωρος Β΄ Λάσκαρις

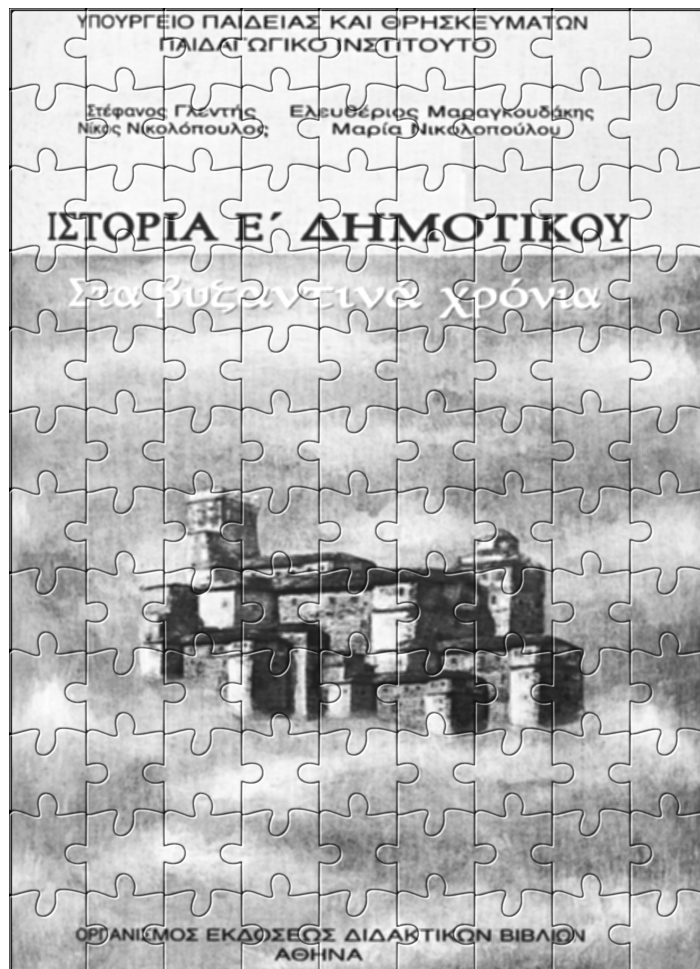
- 1258-1259** Ἰωάννης Δ΄ Λάσκαρις
1259-1261 Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος (σφετεριστής)
1261 Ἀνάκτηση Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Στρατηγόπουλο

Δυναστεία τῶν Παλαιολόγων

- 1261-1282** Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος
1282-1328 Ἀνδρόνικος Β΄ ὁ Γέρον
1295-1320 Συμβασιλεὺς μὲ τὸ γιό του Μιχαήλ Θ΄
1328-1341 Ἀνδρόνικος Γ΄ ὁ Νέος
1341-1376 Ἰωάννης Ε΄
1341-1355 Ἰωάννης ΣΤ΄ Καντακουζηνός (ἀντίπαλος αὐτοκράτορας καὶ συμβασιλέας)
1376-1379 Ἀνδρόνικος Δ΄ Παλαιολόγος (γιὸς τοῦ Ἰωάννη Ε΄)
1379-1391 Ἰωάννης Ε΄ (γιὰ δευτέρα φορά)
1390 Ἰωάννης Ζ΄ (γιὸς τοῦ Ἀνδρονίκου Δ΄, σφετεριστής)
1391-1425 Μανουήλ Β΄
1425-1448 Ἰωάννης Η΄
1448-1453 Κωνσταντῖνος ΙΑ΄ Δραγάτης
1453 Ἄλωση Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Τούρκους, 29 Μαΐου

Δεσπότες τοῦ Μυστρά

- 1348-1380** Μανουήλ Καντακουζηνός
1380-1383 Ματθαῖος Καντακουζηνός
1383-1407 Θεόδωρος Α΄ Παλαιολόγος
1407-1443 Θεόδωρος Β΄
1428-1448 Κωνσταντῖνος Δραγάτης
1432-1460 Θωμᾶς
1449-1460 Δημήτριος

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

– Γεωμετρική εποχή	1100- 800 π.Χ.
– Αρχαϊκή εποχή	800- 500 π.Χ.
– Κλασική εποχή	500- 323 π.Χ.
– Ελληνιστική ή Αλεξανδρινή εποχή	323- 31 π.Χ.

ΡΩΜΑΪΚΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

– Ρωμαϊκή εποχή	31 - 324 μ.Χ.
– Πρωτοβυζαντινή περίοδος	324- 610 μ.Χ.
– Μεσοβυζαντινή περίοδος	610-1081 μ.Χ.
– Υστεροβυζαντινή περίοδος	1081 -1453 μ.Χ.

ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

– Τουρκοκρατία	1453-1821 μ.Χ.
– Σύγχρονη εποχή	1821-σήμερα